

GOETHE.

IFIGENIJA NA TAVRIDI.

ZABAVNA KNJIŽNICA

MATICE HRVATSKE.

SVEZAK XCIX—C.

GOETHE.

IFIGENIJA NA TAVRIDI.

U ZAGREBU.
Tisak Dioničke tiskare.

1887.

WOLFGANG GOETHE,

IFIGENIJA NA TAVRIDI.

IGROKAZ U PET ČINA

PREVEO

VLADISLAV VEŽIĆ.

U ZAGREBU.

Naklada „Matice Hrvatske“.

1887.

2
1908

Pripomenak prevoditeljev.

Između godine 1849. i 1851. preveo bijah nekoliko igrokaza iz francuzkoga jezika kao : „Skupca“ i „Umišljena bolestnika“ od Molièra; „Čašu vode“ i „Gospodjice od Saint-Cyra“ od Scribea, i t. d. Ove prijevode usvoji tadanji odbor za narodno kazalište u Zagrebu, pak se igraju njeкои od tih igrokaza još i danas kad kada na Zagrebačkoj, dapače i na Biogradskoj pozornici, a navlastito Scribeova: „Čaša vode.“

Onom prilikom bijah preveo i Goetheovu tragediju: „Egmont.“ Ovaj prijevod pohvali odbor, ali ne primi komada u repertoire, jer da nije još prilican za našu pozornicu i glumačke sile. I tako taj prijevod zaleža sve do sada u mome pretincu.

Davna mi je bila želja, da prevedem od Goetheovijeh djela još: „Ifigeniju na Tavridi“, za tijeи: „Armina i Doroteu“, pak mi se želja i izpunila, jer

mi je nakon danjega suhoparnoga rada svoga zvanja najmiliji u veće odmor i počitak, kad se mogu razgovoriti s knjigom, starom drugaricom, pa i pokušati da skitim kad kada šta svoga, ili da obrnem šta tuđjega na ovaj naš lijepi jezik.

Već bijah smislio, da ću dva ova divna bisera Goetheove vile skupa s „Egmontom“ izdati u jednoj knjizi, ali mi pomuti posao moj plemeniti prijatelj, sveučilištni profesor Dr. Franjo Marković, koji, došav o praznicima k meni, kao što svake tako i lanjske godine, u prijateljske pohode, uze prijevod „Ifigenije“ sobom, da ga pročita na ubavu zaseoku, gdje je boravio za praznikâ, pak pošto mu prijevod, kao što reče, omili, uze ga sobom u Zagreb na ponudu našoj slavnoj „Matici Hrvatskoj“, da ga uplete u svoj vijenac djelâ, koja izdaje. „Matica“ primi, a ja pristah, i tako dodje evo djelo na vidjelo.

U ovome prijevodu naći će se po koja stara riječ, ili upotrebljeno staro znamenovanje takove riječi, koja danas značenjuje posve nješto drugo, nego je znamenovala nekada, kao na priliku riječ: „vrag“ nekada „neprijatelj“, a sada „sotona“. Isto tako ima u ovome prijevodu ponjekojijeh riječi i načinâ govora iz dubrovačke zlatne dobe, i u obće iz naše stare knjige.

Nu ja mislim, da to može biti samo od koristi za našu sadanju knjigu, ako se uskrisi koja stara prikladna riječ, mjesto kojekakovijeh kovanicâ, i povrati ovoj ili onoj riječi staro znamenovanje.

vanje, jer se tako čisti i kiti jezik, te povraća književnome svijetu svoje od starine; mislim, da kao što s jedne strane književni jezik ima počivati na živome i za književni jezik odabranome narječju, tako s druge da ima nositi takodjer i tragove onoga jezika, koji nam se je sačuvao u izabranoj knjizi od starine, jer to ne samo obogaćuje na velike književni jezik, nego i daje knjizi njeko odličje i dostojanstvo. Zato mi se ne čini da valja bezuvjetno ona stara: „Piši, kako narod govori“, nego da bi ju imala zamijeniti ova nova: „Piši po ustima naroda i po knjizi, kao što izobraženi čovjek ima misliti i pisati.“ Mažuranićeva: „Čengić Agu“ ne bi bio nikada ispjevao narod, jer narod ne pjeva onako, ali pjeva onako veliki pjesnički i klasički duboko izobraženi um, koji poznaje živi jezik onako, kao što ga prebiru usta narodna, ali poznaje duboko i veliko blago jezika, koje leži u dubrovačkoj zlatnoj dobi i u opće u našoj staroj knjizi. Valja dakle da naš književni naraštaj crpe jezik iz usta naroda i njegovijeh vijestnika, kao što je Vuk i mali broj izabranijeh drugijeh, ali treba da se muči i oko naše stare knjige, koja nije ni malena, a ni neznatna, kao što to njekeji misle, nego je usuprot vrijedna često i po svome sadržaju da se čita, a u njoj leži pohranjena golema i dragocjena zaliha jezičnoga blaga, koje ne smije ostati niti zakopano, a niti bez ploda.

Nastojao sam, da ovaj prijevod bude čijem vjerniji, ali uz to da nesagriješim proti duhu i svojstvu svoga jezika. Čuvao sam se slika (rime) jer,

ga ne ima niti u izvorniku, pa ni u pjesmi Parka, kojoj bi slik otrunio onu atičnu milinu i jednostavnost izvornika.

Što baš u ovome prijevodu pišem Vukovijem pravopisom, i što se držim strogo štokavskih oblika, ne bi smjelo biti zamjere, jer zakoni prirodni vladaju i u razvitku jezika, kao što vladaju i u svakome drugome pojavu i kretanju u svemiru; a časoviti su i kratki uspjesi proti zakonima prirodnijem.

U VARAŽDINU, mjeseca prosinca 1887.

V. V.

IFIGENIJA NA TAVRIDI.

OSOBE :

Ifigenija.

Toant, kralj Tavridjana.

Orest.

Pilad.

Arkad.

Pozorište: Gaj pred hramom božice Dijane.

ČIN PRVI.

Prizor prvi.

Ifigenija.

Vrščići trepteći starodavna, sveta,
listovita gaja, tu u sjene vaše
još i sada stupam, obuzeta strahom,
kojim strepim, kada u svetinju mirnu
božičinu udjem, kao da bi danas
prviput se bila navratila amo.
A ni duhu mome ne mili se ovdje.
Njeka viša volja, pred kojom se klanjam,
tu me drži skritu već od više ljeta,
al' ostadoh tudja, kao prvo ljetu,
jer me, jaoh! more od miljenih d'jeli,
pak tu c'jele dane na obali stojim,
čeznući u duši za zemljicom Grčkom,
a talas mi, strujeć, na uzdañe moje
nosi samo mukle od onuda glase.
Teško onom, koji od otca i majke
i braće daleko u samoti živi;
jedva će za kupu da prinikne sreće,

a već mu ju trzne od usana tuga;
misli mu se, rojeć, uzvijaju natrag
prem' otčevim dvorim, gdjeno prvo sunce
rastvori mu vedro pred očima nebo,
gdje jače i jače u igri vršnjaci
stisnuše se nježnim medju sobom vezim.
Ja s bogovim, dašto, pravdati se ne ću,
al je stanje žena u istinu tužno.
Doma i u boju muž posvuda vlada.
u tudjini um'je sam pomoći sebi,
posjed mu ugadja, pobjeda ga slavi,
a slavno ga ime nakon smrti čeka.
Koli uzko sreća spućena je žene!
Kad se mora oštru pokoriti mužu,
već je i to za nju utjeha i dužnost;
al kakva ju istom tad nevolja snadje,
kad ju udes ljuti u tudjinu baci!
Tako Toant drži, muž plemenit, mene,
u zbiljnim i svetim, robinjicu, lancim.
Oh koli se stidim, što ti kazat moram,
da zlovoljom tajnom, božice, ti služim,
a ti meni život, nebesnice, spasi,
pak mi dužnost bila, da sama i voljna
prikažem svoj život tvojoj službi svetoj.
Ja sam od vajkada uzdala se u te,
a uzdam se i sad, božice Dijano,
u te, koja mene, odrinutu kćerku
najsilnijeg kralja grčkijeh zemalja,
zagrlu u sveto svoje nježno krilo.
Da, Divova kćeri, kad velikom mužu
zada ranu, tražeć, da ti kćerku dađe,
bogoslična kađ si Atreova sina,
koji ti prikaza najmilije svoje,
slavno od Ilijskih razorenih mirá
sprovela u milu otačbinu natrag,

te ljubü Elektru i Oresta sina,
to svijetlo zlato, uzdržala žive,
daj i mene mojim napokon povrati;
ti koja me spase od smrti, ah spasi
i od druge smrti, od života ovdje!

Prizor drugi.

Ifigenija i Arkad.

Arkad.

Kralj me posla amo, da pozdrav i slavu
od njega nav'jestim sveštenki Dijane.
Danas Tavrid hvale uzdaje domaćoj
božici za nove pobjede i divne;
pohitih pred vojskom i kraljem, da javim
da on već prispj'eva, a ona da sl'jedi.

Ifigenija.

Pripravni smo, da ih dočekamo slavno,
a božici našoj ugodan je prilog,
koji joj donša vladareva ruka,
pak ga za to prima s milostivim licem.

Arkad.

Ah kamo li sreće, da bih i ja mog'o
lice sveštenice, štovane i vr'jedne,
ugledati jednom; tvoje lice, velju,
o djevice sveta, u vedrijem sjaju,
kao nama svima znak sretnije kobi.
Otajstvena tuga jošte uv'jek skriva,
što ti u dubljini svoga srca nosiš.
Već od dugo ljeta nadamo se zaman
iz tvojijeh usta pouzdanoj r'ječi.
Od kada te poznam u ovome hramu,
pogled ti je isti, od kojega strepim,

i kao u lancim od željeza speta
ostaje ti duša u dubljini grudi.

Ifigenija.

Kako je i dolik prognanki siroti.

Arkad.

Dakle ti si ovdje prognanka sirota?

Ifigenija.

Tko je u tudjini otačbinu naš'o?

Arkad.

Ali tebi posta otačbina tudjom.

Ifigenija.

A to je baš ono, zašto rana teška
ne da se u mome izvidati srcu.
U mladosti prvoj kada duša jedva
prianjati stane za oca i majku
i braćicu svoju, kad brstići mladi
u milome skladu trgnu da porastu
prema nebu, starom iz podanka dubu,
tad me stiže tudja, žalibože, kletva,
i rastavi, jaoh, od miljenih mojih,
te mjedenom pešću svez pretrže l'jepi,
i nesta je divne mladosti miline,
i razvitka prvih godina mladih!
Pa i kad se spasoh, ostah sama sebi
istom sjena pusta, nit će bistra radost
života već kada ugrijat mi grudi.

Arkad.

Al kada se tako ti nesretnom gradiš,
valjda sm'jem te i ja nazvati neharnom.

Ifigenija.

Vama harnost vazda.

Arkad.

Al ne harnost čista,
kojoj se za ljubav dobra djela tvore,
nit veseo pogled, domaćinu svjedok
zadovoljna bića i pomila srca.
Kad pred više ljeta otajstveni udes
dovede te u hram nepoznatu amo,
izadje ti tada, kao bogodanoj,
u susrete vladar ljubezno i smjerno,
a taj kraj ti posta prijatan i mio,
koji svakom strancu bješe do sad strašan,
jer pred tobom nitko u kraljevstvo naše
još ne stupi nogom, a da ne bi pao
po navadi drevnoj u krvi obliven
žrtvom pred oltarom božice Dijane.

Ifigenija.

Ta slobodno dihat — nije jošte život;
kakov je to život, što u svetom hramu
moram kao sjena oko groba svoga
samo protugovat? Hoćemo li nazvat
zbilja i to vedrim i sv'jestnim životom,
ako svaki dan se prosanja u tutanj,
i za one crne spremimo se dane,
koje bez svijesti na obali Lete
ona družba tužna umrvšijeh slavi?
Tko u zaman živi, taj prerano mrije.
Takav udes ženâ, navlastito moj je.

Arkad.

Prost neka ti bude tvoj plemenit ponos,
rad kojega n'jesi dosta sebi sama,

prem te žalim, jer ti ogorčava život.
 Ti da ovdje n'jesi učinila ništa,
 od kada si došla u krajeve naše?
 Tko je dakle sjetu razgalió kralju,
 tko li je od ljeta susteg'o do ljeta
 nagovorom blagim grozoviti onaj
 naš običaj drevni, da svoj život stranac,
 obliven u krvi, sad ne gubi više
 u hramu Dijane? tko l' od smrti pr'jeke
 izbavio sužnje, i poslao natrag
 toli često puta u zavičaj mili?
 Zar nije Dijana, mjesto da se kara,
 što joj nesta ljudskih već žrtava drevnih,
 obilno ti nježnu uslišala molbu?
 Zar pobjeda lakim ne obličie krilim
 vojsku, i ne grede vjestnica pred vojskom?
 Zar nas svakog ljepša ne obs'jeva sreća,
 od kad vladar, koji od tolióo ljeta
 vlada nama svagda hrabreno i mudro,
 sada već, uza te, i blagošću slovi,
 pak i nama time ublažuje dužnost,
 da slušamo sl'jepo svojega vladara.
 To je tebi ništa, što rominje sada
 na tisuće melem od tvojega bića,
 i što puku, komu sami bog te posla,
 posta mlade sreće nepresahli vrutak,
 i što na tom pustom i krvavom žalu
 ti pripravi povrat i spasenje strancim?

Ifigenija.

Mala stvar će lako izmaknut se vidu,
 koji dalje vidi, šta ostaje jošte.

Arkad.

Hoćeš li i onog uznositi hvalom,
 koji ne zna c'jenit ni vlastitih čina?

Ifigenija.

Prikoran je, koji svoja djela važe.

Arkad.

Ali i za pravu tko ne haje vr'jednost,
kao i on, koji lažno diže krivu.

Imaj vjeru u me, slušaj, šta ću reći,
jer ja sam ti vjernik iskreni i pravi:
Zametne li vladar danas govor s tobom,
daj mu olakoti, šta ti kazat kani.

Ifigenija.

I najbolja svaka tvoja r'ječ me plaši.
Već sam često puta, jedva s mukom teškom,
njegovijem nudbam oteti se mogla.

Arkad.

Promisli, što radiš, šta li ti pomaže.
Od kad vladar svoga izgubi jedinca,
već ti malo komu vjeruje od svojih,
a ni toj malini već ne, kao prije.
Zlovoljan, u svakom plemićkome sinu
sljednika u carstvu nazr'jeva; i strepi
od nemoćne puste starosti, a lako
i ustanka smjela, i prerane smrti.
Ne um'je ti Skićan govoriti glatko,
a najmanje vladar; on, koji je vičan
samo zapov'jedat i po svoju radit,
ne umije govor s daleka navijat
na domisô svoju, tanano i lako;
nemoj tudjeći se i lukavo hineć,
da ga ne razum'ješ, r'ječ mu otegotit,
nego daj mu podji do na polu puta
ljubezno u susret.

Ifigenija.

Dakle i to jošte,
da uskorim sama, što mi jadnoj pr'jeti?

Arkad.

Dakle on ti pr'jeti, što ti prosi ruku?

Ifigenija.

Dä, pr'jeti mi strašno, vrhu svake pr'jetnje.

Arkad.

Odvрати mu ljubav barem pouzdanjem.

Ifigenija.

Dä, ako mi dušu izbavi od straha.

Arkad.

A zašto mu kriješ ti podr'jetlo svoje?

Ifigenija.

Jer se svetoj djevi pristoji otajnost.

Arkad.

Ne smije vladaru ništa biti tajno,
no prem i ne traži toga, ali ćuti,
dä, ćuti duboko, u velikoj duši,
kako se ti njega kloniš vazda pomno.

Ifigenija.

A da li se srdi i zlovolji na me?

Arkad.

Kao da je tako; ne slovne, doduše,
o tebi ni slovca, al iz nekijh na pol
izuštenih r'ječi razabrat se dade,
da je želja žarka obuzela silno

svu njegovu dušu, da mu budeš ljuba.
Čuj! nemoj ga dakle pustit sama sebi,
da mu ne bi srčba dozrela u grudim,
i nezgodom teškom urodila za te,
i da ne bi moga sjetila se svjeta,
kajna, ali kad bi — već prekasno bilo.

Ifigenija.

Kako? zar kralj smjera, što plemenit čovjek,
koji nješto drži do imena svoga,
i kojemu pošta prema nebesnicim
steže grudi, ne bi nikad smjerat smio?
Ili zar me kani od oltara svetog
dotrzati silom do kreveta svoga?
No ja ću na pomoć sve bogove vapit,
a najprije smjelu božicu Dijanu,
koja stalno ne će sveštenici svojoj,
i djevica djevi, uzkratiti pomoć.

Arkad.

Umiri se; mlada silovita krvca
ne goni vladara, da počini djelo
poput momka mlada; ali kako smišlja,
ja se bojim druge odluke i teške,
od koje ga nitko odvratiti ne će,
jer on ti je silne, nepomične duše;
s tog te molim, nemoj od njega se tudjit;
neg mu budi harna, ako mu sve ino,
šta od tebe traži, uzkratiti moraš.

Ifigenija.

Oh kaži mi, kaži, šta još od njeg znadeš?

Arkad.

Doznaj od njeg samog: eto kralja amo.
Ti ga sama štuješ, a srce ti kaže,

da ga primiš l'jepo i sa pouzdanjem.
Kamo ne će žena dovest l'jepom r'ječju
plemenita muža?

Ifigenija (sama).

Ja doduše ne znam,
kako da posl'jedim svjetu vjernog muža.
Al ću voljna svoju ispuniti dužnost,
te odvratit kralju dobro, koje primih,
i ja slovcem dobrim. Prva mi je želja,
moćniku ugodit; druga mi je želja,
sa ugodnim da mu i istinu kažem.

Prizor treći.

Ifigenija i Toant.

Ifigenija.

Božica ti carske nasporila dare,
i dala ti sjajnu pobjedu i slavu,
u obilju blaga, i srećicu tvojih.
Svaku tvoju krotku ispunila želju,
da ti, koji vladaš nad mnogijem revno,
pred mnogim i r'jetke užiješ se sreće.

Toant.

Sretna mene, da me i moj narod slavi.
Šta ja stekoh, drugi to uživa više
i od mene sama; blago onom, komu —
bio vladar, ili običajnik puki,
sv'jetlo zadovoljstvo doma kolo vodi.
Ti si sa mnom moju tugovala tugu,
kada mač vragova uz bedro mi skrši
najboljeg i zadnjeg od mojih sinova.
Dok osvete plam mi razgaraše grudi,
n'jesam osjećao samote u dvoru;
ali sada, kad se zadovoljan vratih,

srušio im carstvo, osvetio sina.
već ne ima za me veselja u dvoru.
Voljni posluh, koji vidjao sam doslje
da svakom od puka u očima s'jeva,
pridušen je danas zlovoljom i skrblju.
Svak promišlja, šta će donijet budućnost,
a bezdjetka sluša, jer slušati mora.
U hram ovaj dodjoh, u koji sam često
dolazio, da se za pobjedu molim,
il da za nju hvalim; staru želju evo
u grudima nosim, koja niti tebi
ne će kao nova i nenadna doći
Ja se uzdam, da ću tebe kao ljubu
uvesti u dvore, a to da će biti
blagosovljen danak za me i moj narod.

Ifigenija.

Ti ponudjaš preveć nepoznatoj, kralju,
zastidjena stoji pred tvojijem licem
bjegunica, koja na tom žalu samo
mir i zaklon traži, a to si joj dao

Toant.

Što se svedj u tajnost svog podr'jetla skrivaš
i preda mnom samim, kao da sam zadnji;
to, zaista, ne bi pri ni jednom inom
narodu ni pravo ni dostojno bilo.
Od obale ove svaki stranac strepi;
nevolja i zakon tako zapov'jeda,
al od tebe, koja svako blago pravo
uživaš i jesi naš gost dobro došli,
i koja po volji i domisli živiš
tu ugodne dane, smio sam se nadat
otvorenom srcu, komu se domaćin
smije zbilja nadat za vladanje vjerno.

Ifigenija.

Zatajih li pleme i ime otaca,
tomu bješe kriva samo moja smetnja,
a nipošto sumnja, jer, jaoh, da znadeš,
tko pred tobom stoji, koju l' kletu glavu
zaklanjaš i hraniš, možda bi ti velje
s nečuvene groze zadrhtalo srce,
te mjesto da k sebi na pr'jestol me digneš,
progn'o bi me svoga prerano iz carstva;
progn'o bi me prvo, neg nastupi vr'jeme.
možebiti prvo narečenog doba,
da se opet vratim u kriocce svojih,
i tisnuo, b'jednu, u nevolju ljutu,
koja tudjom, hladnom užasnicom rukom
čeka širom sv'jeta svakoga skitača,
i od kuće svoje prognanika tužna.

Toant.

Ma šta godjer s tobom odlučili bozi,
što li tebi i tvom nam'jenili domu,
al od kad tu živiš i uživaš s nama
krotkog gosta prava, nestalo mi nije
blagoslova, koji dolazi od ozgo,
pak ne bi baš lako uputit me bilo,
da u tebi krivu ja zaklanjam glavu.

Ifigenija.

Rad dobrih djela, a ne radi gosta
dolazi ti, kralju, blagoslov od ozgo.

Toant.

Ne nosi blagoslov, što se zlijem čini;
muk prekini dakle, dalje se ne krati,
ta ne traži toga nepravedan čovjek;
božica te moje predade u ruke,

njoj si bila sveta, pa i meni sveta,
a njen mig i odsl'je ostaje mi zakon.
Sine li ti nada, da se doma vratiš,
tad te moj ni jedan već ne veže zahtjev.
Je l' ti povrat pako zatvoren na v'jeke,
i iz doma tvoje izagnano pleme,
ili se po b'jedi utrnulo strašnoj,
tad više neg jedan daje mi te zakon;
dakle mi se sada iskreno otvori,
dobro ti je znano, čovjek sam od r'ječi.

Ifigenija.

Nerado se jezik od uzala starih
razdr'ješi, da dugo premučanu tajnu
otkrije, jer kad je povjerena jednom,
odmah stalni zaklon u dubljini grudi
ostavi i nikad ne vrati se natrag,
škodeć ili prudeć, kako j' božja volja.
Slušaj: ja sam čedo Tantalove loze.

Toant.

R'ječ golemu sada ti izusti mirno.
Da l' onoga zoveš ti pradjedom svojim,
kog je sv'jet poznav'o njegda kano veljeg
višnjijeh bogova sretna milovnika?
Je li to Tantalo, kog je Div pozivo
na v'jeće i gozbu, i kojega umni
i iskustvom dugim začinjeni govor
slušahu s milinom i bogovi sami,
kao da su bile proročanske v'jesti?

Ifigenija.

On je, ali ne bi družiti se smjeli
nebesnici s ljudim, kao sebi ravnim,
jer je preveć slabo umrljeh pleme,

a da mu se svijest zavrtjela ne bi,
kad se do visine neobične vine.
Neplemenit nije nit nevjera bio,
al za slugu bješe presilan, za druga
velikomu Divu bješe samo čovjek,
pak čovječja bila i njegova krivnja,
a sud njihov oštar, te pjesnici poje:
„Da ga objest baci i nevjera nicem
sa zlatnoga stolca velikoga Diva,
na sramotu dolje sred Tartara drevnog“,
a njihova mržnja stiže pleme c'jelo.

Toant.

Je l' nosio svoju il' djedova krivnju?

Ifigenija.

Doduše mu djeca i unuci redom
baštiniše stalno od ljutih Titana
mezgru punu snage i silene grudi,
ali svemogućnik okova im čelo
mjedenim oviljkom i zakloni v'jekom
pred njihovim mrkim i plašljivim okom
umjerenost, razbor, strpljenje i mudrost.
Svaka im se želja u b'jes izopači,
pak njih b'jes beskrajan zarazio širom.
Već i Pelop, milo Tantalovo čedo,
silovoljnik dobi izdajom i krvlju
najkrasniju ženu, mladu Hipodam'ju,
a lijepu kćercu Enomausovu;
ta ispuni živu želju muža svoga
porodiv mu sine: T'jesta i Atreja.
Al zazorno ovi gledahu na ljubav
očevu, za prvog što gojaše sina,
koj' iz srca druge bješe nik'o majke.
Pa ih zazor složi, te smiono prvo

u umorstvu brata poćiniše djelo
Otac mnijuć, da je ubila mu sina
Hipodam'ja, b'jesan, traži od nje d'jete,
a ona od tuge umori se sama.

Toant.

Ti umaće ; nemoj kajati se za to,
što se otkri meni. Produži svoj govor.

Ifigenija.

Blažen, koji svojih spominje se predja,
te njihovim djelim zabavlja i slavom
milo slušaoce, veseleć se skromno,
što najzad na kraju te povorke l'jepe
pridružena vidi i samoga sebe.
Jer ne radja koje pleme na jedanput
niti poluboga, niti neman grdnu ;
stoprom red opakih ili dobrinića
donese sad užas, sad milinje sv'jeta
Kako im se otac prestavio bješe,
Atrej sa Tijestom vladaše u gradu,
gospodujuć skupa ; ne mogaše dugo
trajati sloga ; Tijest, nećastnik, oskvrnu
odar bratu svome. Da mu se osveti,
Atrej za to brata iz kraljevstva progna.
Tijest bješe, djela smjerajući grdna,
svome bratu davno već ukrao sina ;
hineći mu ljubav, kao da je njegov,
u potaji d'jete odgojiti dao,
zalio mu b'jesom i osvetom grudi,
pak ga u prestolnu poslao Mikenu,
da smakne u stricu svoga pravog oca.
Al mladićev naum na vidjelo dodje,
te kralj kazni grozno naslanog krvnika,
mnijuć, da pogublja sina bratu svome,

jer prekasno dozna, tko u mukam gorkim
pred njegovim pade opojenim okom.
Da osvete lebdu ugasi u grudim
u potaji djelo nečuveno smišlja.
Hineć, da je prostran, pomiren i hladan,
pridomami brata u zavičaj natrag
i oba mu sina, pa uhvati djecu,
oboje pos'ječe, i ponudi ocu
na objedu prvom, da blaguje grozno
i ogavno jelo; al počem se Tijest
nasitio bješe vlastovite puti,
obuze ga njeka oko srca tuga,
i pitati stade za dječicu svoju,
te kad mu se vidje, da sinčića svojih
čuje glas i korak dvorani pred vratim,
Atrej baci predanj, keseći se, glave,
baci predanj noge zaklane mu djece. —
Ti odvračaš, kralju, od užasa lice;
i sunce odvрати tako lice svoje,
i kola iz vječnog krenu koloteka.
Takvi bjehu predji sveštenice tvoje.
Mnogo gorkih zgoda ovijeh muževa,
mnogo djela uma pomučena, krije
noć pod teškim krilim, a nama ostavlja,
da vidimo samo grozoviti suton.

Toant.

Pak ih sakri i ti mukom. Dosta budi
takovih strahota; ali kojim čudom
ti od toga divljeg potječe plemena?

Ifigenija.

Atrejev najstar'ji sin bje Agamemnon,
a taj mi je otac, ele mogu reći,
da mi se je svidj'o od djetinstva moga

kao uzor pravi savršena muža.
Klitemnestra mene, ljubavi prvenca,
porodi mu; za tim Elektru, i mirno
kraljevaše vladar; željeni od davna
pokoj bješe vraćen Tantalovoj kući;
a da bude sreća roditelja c'jela,
još željahu sina; ali jedva što se
ta ispuni želja, da već poče rasti
miljenac Oresto, medju sestram dvima,
kad al eto nove te nezgode klete,
gdje se ljuta spremi na smirenu kuću.
Klik o ratu, valjda, i do vas je dopr'o,
koji c'jelu silu grčkijeh vladara
pod Ilija tvrde utabori mire,
da ljepote žene otmicu osvete.

Da li grad uzeše i osvete svrhu
postigoše svoje? tog doznala n'jesam.
Moj je otac bio vodja grčke vojske.
U Avlidi zaman na povoljan vjetar
čekaše, jer kivna Dijana na veljeg
vodju nije dala, da po želji krenu,
nego stade tražit kroz usta Kalkanta
baš samoga kralja najstariju kćercu.
Tu u tabor mene domamiše s majkom,
a od tuđ pred oltar svedoše Dijane,
pak božici ovu prikažaše glavu;
pomirena time, ne htje moje krvi,
nego da me spase, u oblak me zavi,
stopram u tom hramu od smrti se prenuh;
a ta ista ja sam, ja Ifigenija,
božice svojina, koja s tobom zborim.

Toant.

Nije meni draža sad kraljeva kćerca,
a nit držim, da je baš vrednija vjere,

nego što je dosad nepoznata bila.
Ja ponudu prvu ponavljam i sada :
sl'jedi mi, i d'jeli sa mnom, šta imadem.

Ifigenija.

Kako bih ja korak taj učinit smjela?
Zar božica nema, koja no me spase,
sama pravo na moj prikazani život?
Ona mi je zaklon odabrala ovdje,
ona me tu drži za najljepšu radost
možda starih dana roditelja moga,
koga kazni, makar i prividno, ljuto.
Možda je već blizo moj radostni povrat,
a ja sad, za pute ne hajući njene,
da se vežem ovdje proti volji njenoj?
Znak sam zamolila, je l' mi ostat ovdje.

Toant.

Ta znak ti je u tom, što boraviš ovdje.
Čemu brižno slične izgovore tražiš,
čemu mnogo r'ječi, da odreći možeš,
kad drugi od svega samo „ne ću“ čuje?

Ifigenija.

Za to, da obsjene n'jesu moje r'ječi,
do dna sam ti srce otvorila svoje.
Pa tä reci i sam, ne ćeš li dopustit,
da čeznuti moram razboljenom ćuti
za ocem i majkom i braćicom svojom?
I da bi u drevnim dvoranam, gdje tuga,
kad kad iz tihana moje ime šapne,
izpreplela radost od stupa do stupa,
kao novom čedu najkrasniji v'jenac.
Oh, da bi me posl'o onamo na ladji,
ti bi dao meni i svim život novi!

Toant.

A ti se povrati, i po srcu radi,
ne haj za glas dobrog savjeta i uma,
neg ostani samo žena, pak se podaj
nagonu, koji te razuzdano zan'je,
i goni slijepo sad tamo, sad amo.
Ako im u grudim kakav prohtjev gori,
nema svete sveze, da ih može spasti
od pr'jevare, koja iz krila ih mami
zaufana oca ili vjerna muža;
ako li je plahi pritinjao oganj,
uzalud će zlatna prozboriti usta
za nagovor r'ječi iskrene i moćne.

Ifigenija.

Gdje je kralju riječ plemenita tvoja?
Dakle tako vraćaš moje pouzdanje,
a spreman se kaza, da ćeš svaku čuti?

Toant.

Na nenadno n'jesam mog'o biti spreman,
al sam mog'o slutit, ta n'jesam li znao,
da sam se sa ženom u posao dao?

Ifigenija.

Nemoj kralju, vr'jedjat našeg b'jednog spola.
Nije tako sjajno, kao što je vaše,
al nije ni žene baš oružje nisko.
Ta vjeruj mi, da sam pretekla te time,
što pogadjam bolje neg ti sreću tvoju;
ti ne poznav sebe, a ni mene, misliš,
da bi uža sveza bila naša sreća;
pun lijepe ćuti i pun dobre volje,
ti me prinudjavaš, da se na to sklonim,
al ja višnjim hvalim, što mi jakost daše,

da na sličnu svezu ne pristanem sama,
koje oni nikad povladili ne bi. —

Toant.

Toga bog ne veli, nego srce tvoje.

Ifigenija.

Ta oni nam samo kroz srdašce zbore.

Toant.

Zar ne imam i ja pravo, da ih čujem?

Ifigenija.

Nježne glase, kralju, nadhuji vihorje.

Toant.

Zar ih čuje zbilja sveštenica sama?

Ifigenija.

Neka ih i vladar upamti pred svima.

Toant.

Tvoja služba sveta, nasl'jedjeno pravo
na Divovu gozbu primiće te bliže
bogovim, neg divljeg zemlje rodjenika.

Ifigenija.

Radi pouzdanja, koje si mi silom
izvinio tužnoj, sad pokoru trpim.

Toant.

Ja sam čovjek samo, pak će biti bolje,
da o tomu više razgovora nema.
A r'ječ, koju zadah, nek ostane sveta.
Božica te obra za sveštenku svoju
pak ostani njena; al neka mi prosti,

što sam toli krivo i s kajanjem tajnim,
do sada joj drevne uzkratio žrtve.
Ne pristaje stranac sretno na ta žala,
tu ga od starine smrt jamačna čeka.
Samo tvoje ono milje i umilje,
u kojem sam sada ljubav nježne kćerce
sad milogled tajni vjerenice stidne
mislio da vidim i uživ'o blažen,
bješe moje c'jelo občaralo biće,
da sam već i svoju pregorio dužnost.
Ti bijaše moje uljuljala ćuti,
da roptanje svoga n'jesam čuo puka,
a sad već na moju puk prizivlje glavu
krivnju radi smrti rane sina moga;
ja zbog tebe više suzdržat ne mogu
narod, koji traži silno žrtve drevne.

Ifigenija.

Nikad radi sebe tog tražila n'jesam.
Zlo pogadja, kralju, onaj nebesnike,
kojemu se tlapi, da su krvi žedni;
takov samo svoje grozomorne žudnje
bogovima smišlja; zar božica sama
ne uzkrati mene, da ne padnem žrtvom,
jer od smrti moje volja službu moju?

Toant.

Nije dolik nama običaje svete
po nestašnom svome razlagati umu.
i po svojoj slaboju prilagadjat ćuti.
Vrši svoju dužnost, ja ću vršit svoju.
Dva smo danas stranca našli sakrivena
u špilji pri žalu, koji ništa dobra
ne donose sobom u kraljevstvo moje,
a ti se u mojoj sad nalaze ruci.

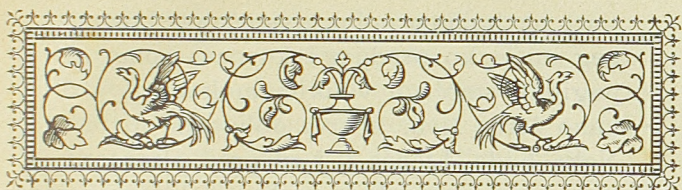
Nek božica tvoja s ovim sada primi
opet svoju prvu i pravednu žrtvu,
koje toli dugo dobivala nije.
Poslat ću ih amo, ti znaš, šta je služba.

Prizor četvrti.

Ifigenija sama.

Ti imaš oblaka, spasiteljko sveta,
da prikriješ njima progonjene krivo,
i da ih od sudbe nemile odnesu
na vjetrima tamo preko sinja mora,
ili preko sv'jeta. najdaljih krajeva,
ili kud se tebi ponajbolje svidja.
Tebe mudrost resi, u budućnost zriješ,
mimo tebe nije još minula prošlost,
tvoj pogled počiva vrh miljenca tvoga,
kao svjetlost tvoja, život tihih noći,
počiva i vlada vrhu zemlje crne.
Ah! od krvi moje ti suzdrži ruke!
Nikad mir ne klije nit blagoslov iz nje,
a slika slučajno umorene žrtve
vrebati će crne na časove tužnog
nehotnog ubilca, i napunjat strahom.
Jere dobra ljudska po bijelom sv'jetu
rasuta plemena neumrli ljube,
pa i drage volje produže smrtniku
bjegoviti život, i dopuste voljni,
da i on u vječne zaviri im dvore
da okusi blažen onijeh milina,
i s njima se za čas nagleda nebesa.

ČIN DRUGI.

Prizor prvi.

Orest i Pilad.

Orest.

To je staza smrti, kojom udaramo,
svakim mi je korakom to mirnija duša.
Kad boga Apola zamolio bijah,
da me od te strašne oslobodi družbe
osvetnih duhova, što me v'jekom sl'jede,
činjaše se, da mi božanskijem r'ječma,
r'ječma punim nade, obećaje jasno,
da ću naći pomoć i spasenje svoje
u svetome hramu sestrice mu mile,
koja Tauridskom gospoduje zemljom;
sad se božja vrši, da će svaka b'jeda
skupa sa životom dokončati mojim.
Koli lako ja ću, komu božja ruka
stiska srce silno i pomuća pamet,
odreći se l'jepe svjetlosti sunašca.
Zar Atrejev unuk izvojevat ne će

smrt na bojnom polju, ovjenčanu slavom,
neg mi je ko predjim i ko ocu mome
poginuti smrću u velikim mukam,
kano žrtva živa, u krvi obliven?
Neka bude. Ljepše j' i tu pred oltarom,
neg u gnjusnom kutu, gdje od bližnjeg roda
ubilac nastavlja iz potaje mreže.
Oh dajte mi mira za čas, podzemnici,
koji kao psine, njuškajući, b'jesne
jurite za krvlju, koja kapom kaplje
sa svakog mi kroka i bilježi moje
stope, kuda gredem; pustite me jednom,
ja ću i onako brzo k vama saći,
da ne vidi mene ni vas danak b'jeli.
Ne sm'je zemlje divni i zeleni odjev
postati vrzištem za nagide puste.
Tamo ću vam dolje u pohode doći,
gdje no jedan isti sve združuje udes
u sinjavom krilu vjekovite noći.
Ah kako te teško, moj Pilade dragi,
nevin družu tuge i progona moga,
vodim sada sobom, pa i tako rano,
u krajeve one, gdje tuguje tuga.
Jedino tvoj život il' smrt još me mogu
razveselit nadom, il' obuzet strahom.

Pilad.

Ja ti n'jesam nakan, kao ti, Oreste,
veće sada saći u kraljevstvo sjena,
nego smišljam, kako vrletnijem stazam,
koje kano u noć da zamiču vječnu,
da se do života uspenjemo opet.
Oko smrti misli ne vrte se moje,
nego samo mozgam i uhadjam pomno,
ne bi li nam bozi za izbavu dali,

možda dobar savjet, il' kazali pute.
Bojao se ili ne bojao smrti,
izbjeći joj ne ćeš. U istom trenutku,
kad bi digla svoju sveštenica ruku,
da nam pram odstriže i u prikaz daje,
jedina bi bila samo moja mis'o,
kako da ja tebe pa i sebe spasem.
Daj uzdigni svoju iz nevolje dušu,
dvoumljem ćeš samo uskorit pogibelj.
Apolo nam reče: U sestrinu hramu
utjeha te čeka, povratak i pomoć,
a bogova r'ječi dvoumnice n'jesu,
kao što se b'jednom u zlovolji tlapu.

Orest.

Davno j' meni majka oko nježne glave
omotala crnu koprenu života ;
i tako sam rast'o u otčevoj slici,
a moj pogled n'jemi bješe pr'jekor gorki
i njojzi i njenom kletom ljubovniku.
Koli često, kad bi sestrice Elektra
sjedila pri ognju u dubokom tr'jemu,
napustih se snebljen u kriocce njeno,
te prionuh za nju u suzama plijuću,
izbuljenim okom, zapanjenim gledom.
Tad bi ona mnogo pripov'jedat stala
o velikom našem i junačkom ocu ;
oh koli bi tad me obuzela žudnja,
da ga mogu vidjet i boravit s njime !
Sad me j' vuklo srce, da idem pod Troju,
sad čeznulo opet, da se otac vrati.
Dodje dan — — — —

Pilad.

Ah pusti, da se adski dusi
po noći o onom zabavljaju danu.

Uspomena l'jepih, minulih vremena
neka naše mlade okrijepi sile
za nova nam djela na stazi junaka.
Bogovima treba mnogog vrstnog muža
za svetu im službu na širokom sv'jetu,
pak su tako oni mislili i na te,
te ne htjeli, da se pridružuješ ocu
onda, kada podje zlovoljan u Orkus.

Orest.

Kamo sreće, da sam, primivši ga za skut,
otišao s njime!

Pilad.

Ali koji tebe
odvratiše tada, skrbješe i za me,
ja bo ni sâm ne znam, što bi sa mnom bilo,
da mi ti ne živiš, jer od malih nogu
samo za te živim, i živjeti žudim.

Orest.

Kad me tvoja kuća pod okrilje primi,
tvoj plemenit otac ljubazno i mudro
odgajaše mladi, već suveli cv'jetak,
a ti svaki dan bi, svedj veseo družo,
nalik šarenomu lagašnom leptiru,
kada oko mrkog zatrepeli cv'jeća,
oko mene novim bajao životom,
i u moje grudi ljev'o radost svoju,
da sam s tobom, svoje zaboraviv jade,
u mladosti lakoj i punoj života,
zanesen i blažen, prosanjao dane.

Pilad.

Tad moj život poče, kad te ljubiti začeh.

Orest.

Reci: „Jad moj poče“, istinu ćeš kazat.
A to je u sudbi najstrašnije mojoj,
da smrt i bol tajnu u grudima nosim,
pa ako u mjesto najzdravije stupim,
podbije na skoro sva cvatuća lica
njeki plimak bolni polagane smrti.

Pilad.

Ja bih prvi im' o tom umr'jeti smrću,
kad bi tvoj dah koga otrovati mog'o;
pa zar n'jesam uv'jek radostan i vedar,
a radost i ljubav, to su, brajne, krila
za velike čine.

Orest.

Za velike čine!

Dä, sjećam se gdje nam pred očima sjahu.
Kad bi preko brdâ i dolina pustih
otisla se oba za divljijem zv'jerim,
sa krilatom nadom u srdašcu mladom,
da ćemo ti i mi, nalik predju slavnom,
širokijeh grudi i desnice jake,
oružani mačem i topuzom teškim,
udariti nekad u potjeru, tragom
za gusama ljutim il nemanim grdnim.
Il kada beskrajnom sjedjasmu pri moru,
oslonjeni jedan o drugoga, mirno,
do nogu nam tihi pognali se vali,
a pred nami sv'jet se otvorio širom;
tad bi za mač jedan posegnuo od nas,
a iz krila crne provrvljela noći
oko nas buduća, nebrojena djela,
kao na nebesim one zv'jezde jasne.

Pilad.

Neizmjerno j' djelo, što nas duša sili,
da ga svršit valja. Mi bi htjeli svaki
svoj čin stvorit odmah velikim onako,
kao što doraste i postane istom,
kada ga kroz duge godine i razne
zemlje i plemena, pjesnikova usta
uzveliče pjesmom i pronesu sv'jetom.
Milo li je slušat događaje slavne
svojijeh otaca, kad ih mlado momče,
počivajuć mirno u večernjem hladu,
sladjano začinja, harfu prebirući.

A ipak su oni radili onako,
kao što no i mi još radimo danas:
puno muke teške, ali djelo krno!
Tako i mi uv'jek hrlimo za onim,
što pred nama bježi; al kakva je staza,
po kojoj smo pošli, nitko i ne mari,
te jedva kraj sebe nazr'jevamo stope
svojijeh otaca, jedva i slijedi
njihova života na ovome sv'jetu.
Mi ženemo uv'jek za njihovim sjenam,
koje, bogoslične, u daljini veljoj
krune vrške gorâ na oblacim zlatnim.
Ja ne c'jenim onog, koj' o sebi misli,
kako bi ga narod, možda, dići htio,
neg ti, momče, hvali višnjim, što toliko,
a i tako rano, stvoriše kroza te.

Orest.

Ako l'jepo djelo namijene mužu,
da od svojih koju nezgodu odvrati,
da učvrsti medje i pomnoža carstvo,
da izginu stari il pobjegnu vrazi,
taj nek digne čiste prema nebu hvale,

jer ga višnji divnim nadijeli darom
najprve i skrajne radosti života.

A mene krvnikom odabraše bozi,
dä, krvnikom majke, koju ipak štovah
Tako ružno djelom osvećujuć ružno,
u propast me svojim strovališe migom.
Vjeruj meni, da su odlučili bozi,
da nestane stare Tantalove kuće,
a ja, zadnja granka, ne smijem da svršim
ni nevin ni slavan.

Pilad.

Ne svete se sinu
nebesnici radi zločina otaca ;
bio tko mu drago, dobar ili zao,
prima svoju plaću skupa s' svojim djelom,
a od svojih predja ne baštine djeca
nikada prokletstva, neg blagoslov samo.

Orest.

Nas ne vodi, mislim, njih blagoslov amo

Pilad.

Ali ipak volja višnjijeh bogova.

Orest.

Dakle ćemo propast po njihovoj volji.

Pilad.

Radi, šta ti vele bogovi i čekaj.
Dovedeš li sestru onamo k Apolu,
pa ako se skupa nastane u Delfim,
štovani od puka plemenite ćudi,
tad će ti se za to smilovati djelo
dvojica božanska, i spasti iz ruku

podzemnijeh srda; već ni jedna ne će
usudit se amo, u dubravu svetu.

Orest.

E tako ću umr'jet barem mirnom smrću.

Pilad.

Ja inače mislim, ja sam sa budućim
sporedjiv'o prošlo, i ne po neumu,
te šta može biti, razbiraao mirno.
Možda velje djelo dozr'jeva odavna
bogova u v'jeću; a Dijana sama
želi valjda grozna da ostavi žala
barbara i ljudske krvave im žrtve.
Nama bješe l'jepo nam'jenjeno djelo,
a sad nam se djela nalaže svršetak,
pa evo nas gledaj po božjemu čudu
dotisnutih amo već hramu do vrata!

Orest.

Ti uplićeš mudro i s vještinom r'jetkom
odluke bogova medju želje svoje.

Pilad.

Šta je ljudski razbor, ako se ne trsi,
da prisluhne s poštom volju onih gore?
Sad bog koji djelo namijeni teško
komu vrstnom mužu, koji mnogo zgr'ješi
i naprti njemu, da izvrši ono,
što se nama čini da nije moguće;
al nadvlada junak, te kajući svoje
počinjene gr'jehe, bogovima služi
i svijetu, koji u zv'ezde ga kuje.

Orest.

Je l' mi usud sudi, da živim i radim,
to neka mi skine bog sa čela teškog
nesvjesticu, koja po skliskoj me stazi,
poškropljenoj krvlju moje majke, vuče
u kraljevstvo mrtvih, i dopusti blago,
da presahne vrutak, što iz rane majci
proti meni mlaza i kalja me v'jekom.

Pilad

Ta strpi se bolan. Ti zlo samo množiš,
i ljutijeh srda prtiš službu na se ;
pusti, da ja smišljam, a ti se umiri ;
bude li napokon za djelo trijebe
sjedinenih sila, a ja ću te pozvat,
pak ćemo ti smjelo obadva i mudro
uprijeti, da ga dovršimo l'jepo.

Orest.

Gledaj tog Ulisa !

Pilad.

Ta nemoj se rugat.
Svatko mora svoga odabrat junaka,
da prevali za njim put u Olimp gore.
Dopusti mi, da ti izpovjedim pravo,
da ja niti himbu nit opaznost držim,
da bi mogle biti na sramotu mužu,
koji se je dao na junačka djela.

Orest.

Slava budi hrabru i čestitu mužu!

Pilad.

Ja te u tom n'jesam pitao za savjet.
Već su prvi korak učinili naši,

već izmamih mnogo od naših čuvara.
Znam, da njeka tudja, bogoslična žena
u verige sputi taj krvavi zakon.
Čisto srce, tamjan i molitve vruće
prikazuje višnjim žrtvom na oltaru.
Sve opsiplje hvalom tu dobrinju svetu,
od podr'jetla, vele, da je Amazonka,
a nezgodi veljoj da izmače b'jegom.

Orest.

Kô da joj je sv'jetlo potamnilo carstvo,
jer je zlikov blizo, koga teška kletva
progoni i skriva, kao noćca crna.
Žedj pobožna krvi razdrješuje uzle
običaju drevnom, da nam propast spremi;
divlja narav kralja o glavi nam radi,
od njegova gnjeva ne spase nas žena.

Pilad.

Blago nama, da je uprav žena tudjer,
jer se duh privikne i najboljeg muža
okrutnosti tako, da napokon stvori
od onoga zakon, šta j' mrzio prije;
s navadom okruti i prom'jeni narav,
a žena je stalno vjerna onoj ćuti,
koju udomaći jedan put u grudim;
u vjeru se njenu pouzdati možeš,
il ti sreća sjala, il nezgoda zjala.
Gle! eto je; muči. Pusti nas na samu.
Odmah joj imena naših kazat ne ću,
nit povjerit naše bez obzira sudbe;
ti odlazi sada, a ja ću te naći
prvo, neg će ona sastati se s tobom.

Prizor drugi.

Ifigenija i Pilad.

Ifigenija.

Otkle, stranče, kaži, od kuda li dodje?
Kako mi se čini, po obličju tvome,
ti si prvo Grku neg Skićanu nalik.

(Skida mu verige.)

Opasna j' sloboda, koju ti ja dajem,
a šta vam prijeti, neg bogovi svrnu.

Pilad.

O sladjeni glase, o zanosi mili
majčina jezika u zemljici tuđoj!
Meni robljeniku čini se, da vidim
sad pred sobom opet mile gore sinje
očinskih luka, a da zbilja Grk sam,
nek ti kaže ova moja radost sv'jetla.
Za trenutak bijah pometnuo s uma,
kol' te jako trebam, te se duhom svojim
zanio na pogled te pojave divne.
Oh kaži mi, ako ne veže ti usne
sudbina, od koga našijeh plemena,
bogolika, svoje ponije podr'jetlo.

Ifigenija.

Svećenica, koju nje božica sama
odabra i redi, tu govori s tobom;
to ti budi dosta; a sad kaži: tko si,
i koji li kobni, siloviti udes
dovede te amo sa tvojijem drugom?

Pilad.

Lako ću ti kazat, koja naš bijeda
nemilo u kletom sad proganja društvu.

Oh, da b' i ti mogla, bogoslična, svrnut
tako lako na nas tračak l'jepe nade!
Mi smo ti iz Krete, Adrastova djeca;
ja Ćefalo zvani, najmladji u majke,
Laodomant drugi, najstariji od nas.
Medju nama staše još i srednji jedan,
nekrotnik i divljan, koji medju braćom
već za malih nogu poremeti slogu
i pomuti radost i u igri samoj.
Mi sl'jedismo mirno materinoj r'ječi,
dok se junak otac boraše pod Trojom;
ali kad se s pl'jenom bogatijem vrati,
te na skoro umre, mah razdvoji braću
ljuta svadja radi baštine i vlade.
Ja starijeg voljah, a on ubi brata,
pak ga radi toga krvavoga čina
proganjaju srde silno koje kuda.
No posla nas amo, na obale puste,
sa lijepom nadom delfijski Apolo,
i reče: u hramu da čekamo mirno
sestrice mu blagu pomoćnicu ruku.
Sad smo dovedeni kao sužnji amo,
i za žrtvu tebi predani, — ta znadeš.

Ifigenija.

Jamčiš li mi dragi, da je Troja pala?

Pilad.

Leži. Ali jamči i ti nama tako,
da ćemo od ovud iznijeti glave,
i pospješi bogom obećanu pomoć.
Milostiva budi prema bratu momu!
Ah kaži mu skoro milu dobru r'ječcu,
ali ga poštedi, kad govoriš s njime,
to te molim jako, jer ga vrlo lasno

boljezan i radost, pa i spomen sama
obuzme i trzne kroz cijelo biće,
a za tim ga zgrabi mahnitost i strese,
a njegova l'jepa i slobodna duša
mah postane pl'jenom nemilijeh srda.

Ifigenija.

Ma kolika bila ta nesreća tvoja,
zaklinjem te, daj ju zaboravi dotle,
dokle budeš moju nasitio želju.

Pilad.

Onaj veligrade, koji deset ljeta
svojkolikoj grčkoj odolio vojsci,
sad leži u prahu, nit će ustati kada,
al grobovi česti najvrjednijih naših
svraćaju nam mis'o na barbarska žala.
Tamo leži Ahil s' svojim l'jepim drugom.

Ifigenija.

Dakle, bogoslični, i vi već u prahu!

Pilad.

Palamed i Ajaks Telamonov ne će
više videjt sunca u lijepoj Grčkoj.

Ifigenija.

Muči o mom ocu, a niti ga medju
poginule broji, ah jošte mi živi,
vidjet ću ga opet, ufaj, srce drago!

Pilad.

Al tisućam blago, koji umriješe
gorko-slatkom smrću, od ruke vragova.
Jerbo bog im njeki, rasrdjen i kivan,
na povratku spremi mjesto dična slavlja
samo puste strave i plačevan konac.
Šta zar ne dopr'ješe do vas ljudski glasi?

Kud se god razl'ježu, svuda nose v'jesti o zbivšim se djelim nečuvenim, grdnim! Dakle ti je žalost, koja u Miceni svagdanjim uzdasim napunjuje dvore, još i danas tajna? Znaj, da Klitemnestra s pomoću Egista mani svoga muža, i umori, gr'ješna, na dan, kad se vrati. Ti za stalno štuješ tu kraljevu kuću, jer u svojim, eto, jedva sprežeš grudim odjek one strašne nenadane v'jesti. Jesi li mu možda prijatelja kćerca, il' rodjena blizo pr'jestolne Micene? Nemoj meni tajit, a niti me krivit, što ti baš ja prvi te strahote pričam.

Ifigenija.

Kako se izvrši, kaži, djelo teško?

Pilad.

Na dan, kad se vrati, i kad baš izadje iz kupelji lagan, spokojan i željan, da primi od'jelo iz ljubine ruke, vuhvenka mu baci oko častne glave i ramena pletku, na nabore guste vješto prepletenu, koja no se sama umjetno i hitro zapliće i mrsi, pak dok kralj se smeten uzaludu trudi, da se iz te klete izvijuga mreže, tresnu ga i ubi nevjera Egisto; i tako ti ode taj veliki vladar, zaogrnut, jadan, u kraljevstvo mrtvih.

Ifigenija.

A kakova stiže surotnika plaća?

Pilad.

Kraljevstvo i krevet, koji je već im'o.

Ifigenija.

Zla požuda dakle potače na zločin?

Pilad.

Il duboko čuvstvo već osvete stare.

Ifigenija.

A kako ih bješe uvr'jedio vladar?

Pilad.

Teškim činom, koj' bi, da umorstvo ima opravdanja kada, opravdat ga mog'o. Kad se njeko boštvo vjetrovima bjesnim uzprotivi daljnjem putovanju Grka, tad Ifigeniju, najstariju kćercu, u Avlidu otac lukavo domami, za tim ju pred oltar dovede Dijane, i tu za spas Grka pade žrtvom krvnom. S toga, vele. da joj u grudima mržnja uvr'ježi se tako, da na prozbu gr'ješnu Egistovu prista, i supruga svoga pogubnicom mrežom zaogrnu sama.

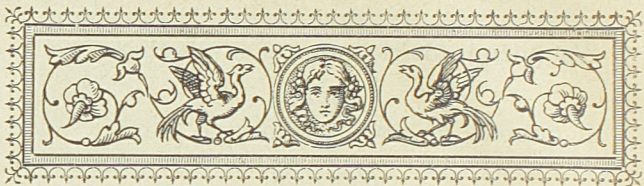
Ifigenija (pokrije se).

Budi za sad dosta, opet ćeš me vidjet.

Pilad (sam).

Čini mi se, udes kraljevskoga doma da ju ganu jako. Bila tko mu drago, svakako je dobro poznavala kralja, i na našu sreću pretržena amo iz visoke kuće Sada, srce drago, ti ne kucaj jako, neg ajmo u susret veselo i mudro, uzdanici zv'jezdi, koja prema nama toli mило s'jeva.

ČIN TREĆI.

Prizor prvi.

Ifigenija i Orest.

Ifigenija.

Nesretniče, tvoje razdrješujem uzle,
ali u znak samo još nezgode gore;
sloboda, koju ti to svetište daje,
nalična je zadnjem prosjevku života
teška bolestnika, v'jestnik blize smrti.
Al jošte ne mogu, i ne smijem reći
sama sebi, da ste već propali, tužni.
Ta kako bih mogla ubojicom rukom
vas prikazat smrti? Dok sam ja još ovdje
sveštenka Dijane, ne smije se nitko,
bio tko mu drago, vaše dotać' glave.
Ali jaoh, ako ja uskratim posluh,
koji vladar gnjevan sad od mene traži,
odabrat će tada od djevica mojih
našljednicu meni, a ja bih vam onda
samo željom vrućom od pomoći bila.

Oh, zemljače vr'jedni? I potonje ropče,
ako se je taklo samo mimogredom
očinskih bogovâ, ognjišta im svetog,
dobro nam je došlo u zemljici tuđoj.
Kako blagosovljen da ne bude tri put
i radosti punan vaš dolazak za me,
koji mi don'jeste mile slike žive
onijeh junaka, koje sam od svojih
učila se štovat roditelja milih,
koji me miteć novom l'jepom nadom,
duboko mi bolno razgaliste srce.

Orest.

Kriješ li ti ime i podr'jetlo svoje
rad opreze mudre, il sm'jem možda znati,
koga sretoh danas u božanskom liku?

Ifigenija.

Već ćeš znati, tko sam, a za sad mi kaži,
što sam od tvog brata samo na pol čula,
konac onih, koje, od Troje se natrag
vraćajući, teška nenadana sudba
susrete na pragu njihovijeh dvora?
Prem bjeħ odvedena mlada na ta žala,
al dobro se sjećam plašljivoga gleda,
kojijem u čudu i snebljena gledah
za onim junacim. I odoše divni,
kano da se Olimp rastvorio bješe
i na trepet Troje odaslao dolje
same slike častne sjajnoga prasn'jeta,
a pred svima bješe Agamemnon divan!
Oh kaži mi dakle: opačinom žene
i Egista pade ulazeć u dvore?

Orest.

Tako j'.

Ifigenija.

Jao tebi, nesretna Mikenó!
Tako Tantalova posijaše djeca
punim divljim šakam sve kletvu za kletvom,
te korovu nalik, tresuć puste glave,
i sipljući širom tisućasto sjeme,
porodiše djeci i unucim redom
u rodbini bližnjoj ubojice klete,
da se vječni bijes izmjenjuje b'jesom.
Daj, ti, otkri, šta mi od bratovih r'ječi
toli brzo pokri pomrčina straha.
Kako j' zadnji sinak veljega plemena,
milo d'jete Orest, na kom je, da jednom
osveti svog oca, — kako j' Orest krvnom
ugnuo se danu, ili ga je isti
zamotao usud u paklenu mrežu?
Je li spasen, živi l, živi li Elektra?

Orest.

Žive.

Ifigenija.

Sunce zlatno, posudi mi svoje
najkrasnije zrake i skiti ih Divu
pred prestolje sv'jetlo, da mu je u hvalu,
jer sam ja sirota, uboga i n'jema.

Orest.

Bila ti kraljevoj prijatnica kući,
il te s njom vezale još tjesnije sveze,
kao što nasluća tvoja radost l'jepa;
al ti svoje srce obuzdaj, ukroti,

jer je radostniku neizmjereno teško,
kad se opet u bol iznenada vrati.
Kao što opažam iz govora tvoga,
ti znaš samo, da je Agamemnon mrtav?

Ifigenija.

Zar mi nije dosta i s tom samom v'ješću?

Orest.

Ti za polu samo opačinâ znadeš.

Ifigenija.

Ali čemu opet, da od straha trnem,
kada znam, da Orest i Elektra žive?

Orest.

A za Klitemnestru ne bojiš se ništa?

Ifigenija.

Nju ne spase nada, nit bojazan više.

Orest.

Njoj se j' već i zv'jezda ugasila nade.

Ifigenija.

Zar krv proli svoju u bjesnilu, kajna?

Orest.

Ne, neg ona pade od vlastite krvi.

Ifigenija.

Ne govori mutno, da moram razmišljat,
jer mi mrkim krilim neizvjestnost maše
na tisućan način oko teške glave.

Orest.

Dakle nebesnici odabraše mene
v'jestnikom tog čina, koji bih u muklo
pakleno i n'jemo carstvo noći crne
toli željno skrio? Al me tvoja slatka
proti volji mojoj prisiljuju usta;
a ona su vlastna od mene zaht'jevat
šta i bolna jako, pa evo i dajem.
Kada otac pade, tog dana Elektra
sakri, da ga spase, brata, a tast očev,
Strofij, primi d'jete drage volje k sebi,
i odgoji s' svojim usporeda sinom,
sa Piladom zvanim, koji došlog druga
mah zavoli žarkom prijateljstva ćuti.
I kano što oni rastjahu sve ijepše,
tako im u duši rastjaše sve jača
žudnja, da osvete umorena kralja.
Krišom, i po tudju odjevena, stignu
obadva napokon u stolnu Mikenu,
kao da don'ješe s pepelom i glase
žalostne o smrti Orestovoj. L'jepo
kraljica ih primi, i udju u dvore.
Tu se otkri Orest sestrici Elektri;
ova u njem oganj osvete raspiri,
koji no pred svetim već prisućem majke
bijaše pritinj'o, a za tim ga kradom
odvede u kupelj, gdje mu otac pade,
i gdje na podu, opranome često,
još se u blijedim rumenjaše prugam,
punim kobi teške, trag laki i davni
od bezočno jednom proživene krvi;
i opisa od plamena žešćim r'ječma
opakoga čina dogodicu svaku,
i u ropstvu tužno provedene dane,
i grozeću njima pogibelj od majke,
koja im je sada već maćuha bila.

I utisnu bratu onaj bodež stari,
koji no u drevnoj Tantalovoj kući
bijaše već često bjesnio i ljuto;
te sinovljom rukom pade Klitemnestra.

Ifigenija.

O vi neumrli, koji čiste dane
živite blaženo na oblacim mladim,
zar ste za to samo od toliko ljeta
držali me toli daleko od ljudi,
a sebi na blizo, za djetinji posô,
da žeravu jarim posvećena ognja,
te dušu mi sjajnu i plamenu nalik
podignuli gore u dvorove svoje,
kano u vedrinu vječitu i mirnu,
da podr'jetla svoga opačine teške
oćutim još dublje kasnije u grudim!
Daj mi sada kaži, sa b'jednikom šta je?
pripov'jedaj dakle, šta je sa Orestom?

Orest.

Ah da bi pov'jedat o smrti mu mog'o!
Gledaj, gledaj, gdje duh ubijene majke
iz strujeće krvi u visinu klisnu,
prizivljući drevnim kćerim noći crne:
„Ne dajte, da krvnik materin uteče,
udrite za krivcem, ta vaše je pl'jeno.“
I one se ozru; kano gladan orô,
nezasitan pogled oko sebe svrate,
za tim se u crnim uzvrpolje spiljam;
a iz tmastih nugla zaplaze polako
drugarice njihne, kajanje i sumnja,
a pred njima suklja dim iz Aheronta;
u njegovim crnim vitlovim se vije
vječni očiglede događajaja teškog

oko glave krivcu i muti mu pamet.
I one sad vlastne, da svud propast siju,
meću nogu na tlo ove zemlje l'jepe,
koju nebesnici posijaše sami,
i otkud ih stara bje prognala kletva,
te bježećeg hitrom proganjaju nogom,
a gonjenom odmor samo za to daju,
da ga za tim umah progoniti mogu.

Ifigenija.

Nesretniče, i ti u istom si stanju
i ćutiš, šta ćuti taj bjegunac b'jedni.

Orest.

Šta tlapiš, koji li isti slučaj gadjaš?

Ifigenija.

Bratomorstvo tebe, kano i njeg trapi,
tvoj brat mladji to je već otkrio meni

Orest.

Ja ne mogu podn'jet, da ti, velja dušo,
budeš kojom lažnom prevarena r'ječju;
himbenice spletke neka stranac strancu,
lukav i domišljat, da uvezne, spinja,
al med nama samo nek istina vlada.
Ja sam Orest, a ta moja gr'ješna glava
priklanja se k grobu i smrt samo traži;
a dobro mi došla, ma u kojem kipu.
Bila tko si, da si, spas ja želim tebi
i mojemu drugu; al ne želim sebi.
Sudim, da ti s voljom ne boraviš ovdje,
pak dajte se sretnom dovidajte b'jegu.
Nek se moje mrtvo strmoglavi t'jelo
sa hridine puste, a krv moja vruća
zabrizne do mora i ishlapi hlapom,

te urodi kletvom toj zemlji divljaka.
Putujte vi doma, u lijepu Grčku,
da ugodan novi započnete život.

(Otiđje.)

Ifigenija.

I eto te, dakle, obistino bajna,
ti najljepša kćeri najvećega oca,
gdje silaziš ipak jednom k meni dolje!
Oh koli se velja diže slika tvoja,
da moj pogled jedva do ruku ti siže,
koje prepunane božje blagodati
i plodova divnih, u vijence svitih,
s Olimpa nam dolje donošaju blago.
Kao kralj se pozna s obilja darova,
jer je njemu ono od vrjednosti male,
šta bi sjajno blago za tisuće bilo,
tako se poznate i vi, nebesnici,
sa milošta svojih, koje ste polako
prištedili za nas i spremili mudro,
jer vi samo znate, što j' u korist nama.
Vi široko zrete budućnosti carstvo,
dočim nama vidik do onamo skriva
kroj večernjih zvjezda i maglovlje gusto.
Vi slušate mirno molitvice naše,
kada ih za pospjeh podižemo smjerno.
Ali vaša nikad ne ubere ruka
nedozrelih zlatnih plodova nebeskih.
A teško nestrpnu, te za njima segne
u prkosu prije, neg im doba dodje.
Nemojte da sreća, koju sam od davna
čekala i jedva vjerovala u nju,
kao tašta sjena prijatelja mrtvog,
mimo mene tužne u zaludu prodje,

i ostavi radi prevarene nade
još u dubljoj boli, neg sam do sad bila.

Orest (prišav opet k njoj).

Moliš li se za se i Pilada bogu,
to imena moga ne spomeni s vašim.
Ti zlikovca nikad izbaviti ne ćeš,
kojemu se, jadna, pridružiti kaniš,
a s njim bi te stigla nevolja i kletva.

Ifigenija.

Moj je udes čvrsto sa tvojijem svezan.

Orest.

Podnipošto; pusti, da sâm i bez druga
otidem med sjene, jer ako bi krivca
sve i sakrit mogla pod koprenu svoju,
ne'š- ga sakrit oku vječnih bdijenika,
a prisutnost tvoja, bogoslična, njih će
samo s puta krenut, al odplašit nikad.
Mjedenom i drskom nesmjedu se nogom
niti tla dotaknut te dubrave svete,
al čujem s daleka kad kad grozni grohot.
Kao oko stabla, na koje je putnik
utekao, gladni zatabore vuci,
tako tamo vani tabore i one,
pak netom izadjem iz ovoga gaja,
eto i njih, zmijskim gdje treskaju glavam
i prašinu pire oda svijeh strana,
i pred sobom svoje naganjaju pl'jeno.

Ifigenija.

Možeš li, Oreste, čuti milu r'ječcu?

Orest.

Štedi ju za onog, kog bogovi vole.

Ifigenija.

Bogovi ti daju zraku nove nade.

Orest.

Kroz isparu gustu vidim slabi bl'jesak,
gdje mi r'jeka mrtvih u pakao sv'jetli.

Ifigenija.

Je li ti Elektra jedinica sestra?

Orest.

Jednu sam poznav'o; al stariju uze
jošte dosta rano njezin udes dobru,
što se nama tako strašnijem činjaše,
iz goleme b'jede naše jadne kuće.
Al' ne pitaj, nemoj ponašat Erine,
koje mi sad pepel odpuhaju s duše
zloradno, i ne će nikako dopustit,
da potonji ugljen od požara strašnog
naše kuće mirno u meni dotinja.
Mora li ta vatra, v'jek pirena navlaš,
i jarena adskim sumporom, baš meni
gorjeti na duši, da od muka skapam?

Ifigenija.

Ja ti lijem u plam slatko mirisavlje.
Daj dopusti, brate, da ti čisti dašak
od ljubavi moje, lagašnjem ćuhom
rashladi taj plamen u tvojijem grudim.
Oreste moj mili, zar ne čuješ više?
Ili ti je srdâ grozovito društvo
krv u tvojim žilam isušilo tako?
Il kao od glave nakazne Gorgone
čaroba ti, stineć, probija kroz uda.
Ako prolivene glas majčine krvi
zove muklim glasom u pakao dolje,

zašto da ne zovne r'ječ sestriće blaga
moćne pomoćnike, bogove s Olimpa?

Orest.

Zove, zove! Dakle hoćeš propast moju?
Zar osvete boštvo u tebi se krije?

Ta kaži mi, tko si, počem glas tvoj sjekne
strašno u nutrinu najdublju mog bića?

Ifigenija.

I sam ti to slutiš u dnu svoga srca,
ja sam ti, Oreste, čuj — Ifigenija.

Orest.

Ti?

Ifigenija.

Brate moj!

Orest.

Pusti — slušaj mene, odlaz'!
Nemoj se dotaknut prama moje glave,
jer kao od halje Kreuzine pirne
neugasan oganj, i od mene bukti.
Pusti me, ja hoću da umrem neslavan,
smrću punom rugla, i povučen u se,
kao što je umr'o nekad Hrelja silni.

Ifigenija.

Ti propasti ne ćeš; oh da mogu čuti
sad od tebe samo jedno mirno slovence!
Rasprši mi sumnju, daj da i ja budem
stalna ove sreće, moljene od davna.
Čini mi se, da se u grudima mojim
vrti hitro kolo radosti i boli.
Od čovjeka tudjeg grsti mi se jako,

ali k bratu mome privlači me silno
iz dubine srca moga želja žarka.

Orest.

Je l' hram ovaj Bakov; nije li sveštenku
obuzela sveta razuzdana pomam?

Ifigenija.

Oh čuj me i gledaj, kako ovo srce
nakon duge dobe u blaženstvu tone,
jerbo sađa smijem najmilijem biću,
koje može za me ikad zemlja nosit,
u radosti dragu poljubiti glavu,
i u svome krilu, koje sam do sada
raskriljala samo prema vjetru praznom,
mogu opet tebe zagrliti, brate!

Ah, pusti me, pusti, jer ne vrije čišće
sa Parnasa vječno žuboreći vrutak,
od hridi do hridi, u dolinu zlatnu,
neg što plije radost iz srdašca moga,
i kao blaženim obl'jeva me morem.
Oreste, brate moj!

Orest.

O lijepa vilo!

ne vjerujem tebi nit laskama tvojim:
Dijana zaht'jeva službenice stroge,
i osvetu za hram oskvrnjeni traži!
Ta pusti, ti, mene iz svojega krila.
A želiš li spasti momka, da ga ljubiš
i sreću mu l'jepu da ponudiš nježno,
a ti kreni srcem k prijatelju mome,
vrstnom mužu, on ti onom stazom tamo
po pećini bludi, ajde, podji k njemu,
pak njega uputi, a mene poštedi.

Ifigenija.

Saberu se brate, te nadjenu poznaj ;
nemoj sestre radost čistu i nebesku
nazivat neumljem i požudom gr'ješnom.
Skinite mu bludnju s ukočena oka.
da nam časak skrajne radosti ne krene
u trostruku žalost. Ta ona je ovdje,
tvoja već od davna izgubljena sestra.
Božica me naša odn'je od oltara
i ovamo spase u svetište ovo.
Ti si zarob sada i nam'jenjen smrti,
a sestricu, evo u sveštenki nadje.

Orest.

Nesretnice, tako neka vidi sunce
našega plemena potonje strahote.
Nije l' i Elektra ovdje, da i ona
tu propadne s' nama i da već ne živi
u nesreći teškoj i u patnjam gorkim.
Dobro, ja ti sl'jedim, djevice k oltaru ;
krv bratova, to je svedj običaj bašten
staroga plemena ; vama, bozi, hvala,
za odluku vašu, da ćete me skončat
bez poroda mlada ; sl'jedi mome svjetu ;
ti ne žali sunca, ti ne žali zv'jezdâ,
hodi sa mnom dolje u to carstvo crno.
Kao što no zmaji, koji se izlegu
iz sumpornog kala, u razboju srodno
progutaju leglo, tako će i ono
bjesomučno pleme skončat samo sebe.
Hodi za mnom dolje, bez djece i gr'jeha.
Oh ja ti se smiljam ! Pusti, sestro,пусти
Klitemnestra takvim tražaše pogledom,
da probije stazu k srcu sina svoga,
al zamahnu sinak desnicom na ma'ku

i probode grudi. Mrtva pade majka.
Ustaj, ustaj sada, razdraženi duše,
a vi srde, kolom pristupite amo,
i gledajte ovaj počudni vam prizor,
najgrdji i zadnji, što spremiste kada.
Tu ne oštri mržnja nit osveta noža,
mila sestra djelo prisiljena vrši!
Nemoj plakat, tomu ti nijesi kriva,
nikoga od malih nezavoljeh nogu,
kao što bih tebe, sestro, voljet mog'o!
Daj zamahni nožem, i nemoj me štedit,
daj raskroji ove grudi, i otvori
put mlazovim, koji sad ključaju ovdje.

(Malaksa umoren.)

Ifigenija.

Ja sama ne mogu te sreće i tuge
više podn'jet; gdje je, gdje je Pilad sada?
ah, da mi je tvoja, milo momče, pomoć!

(Odilazi tražeći.)

Prizor drugi.

Orest.

(Probudiv se iz svoga mrtvila i protegnuv se.)

Jošte jednu! daj mi iz valova Lete
zadnju hladnu kupu, da me okrijepi,
ta skoro će prsnut grč žića iz grudî,
a moj duh, ponesen s vrutkom zaboravi,
već do malo poteć laganijem tekom
prema vama, sjene, u maglovlje vječno.
Dajte sinu zemlje, koji sv'jetom bludi,
usrdno u vašem da počine miru!
Kakov je to šapat što u granju čujem?
Kakov šum to tamo iz sumraka šumi?
Već ih eto, novog da poznadu gosta.
Kakva je to družba, što se tako sjajno,

kao carski porod, veseli i skuplja?
Ide staro s mladim, muževi i žene.
Kao bogolika i med sobom slična
tud hodaju lica. Gle! oni su, oni,
predji moje kuće. Atrej sa Tijestom
idu, medju sobom pouzdano zboreć,
a sinčića oba oko njeg se vrte
i kliskaju, vodeć igrice i šale.

Zar ne ima više medju vama pizme?
je l' u vama jarost osvete ugasnu,
kano što i zraka ugasne sunašca?

Kad je tako, bit ću i ja dobro doš'o,
i svečanom smjet se pridružiti hođu.

Zdravo, moji predji, pozdravlja vas Orest,
potonji muškarac vašega plemena.

Kakva vaša sjetva, takva njemu žetva;
naprćen prokletstvom, sadje amo dolje,
ali tu se nosi svako breme lakše.

Ah primite njega, primite medju se!

Ja Atreja štujem, i tebe, Tijeste,
tu zazora više medju nama nema.

Kažite mi oca, koga samo jednom
u životu vidjeh! — Ti l' si to, moj oče?
a majčicu sobom prijateljno vodiš.

Kad sm'je Klitemnestra tebi dati ruku,
to i Orest smije pristupiti k majci,
i smije joj kazat: Gledaj sina svoga! —

Gledajte svog sina! Kaž'te: dobro doš'o!
Gore na svijetu u našijem dvorim
pozdrav smrti bješe naše geslo stalno,
i za to provadja Tantalovo pleme
sve raskoši svoje s onu stranu noći.

Vi me već primate, veleć: dobro došo!
Vodite me k starcu, ka pradjedu mome!

Gdje je starac, gdje je? Dajte, da ga vidim.

i da one častne nagledam se glave,
koji s nebesnicim sjedjaše na v'jeću.
Šta vas smuti? ta vi odvrćate lice!
Zašto? ili trpi možda sličnik boži?
Vaj! silnici grozne prikovaše muke
mjedenijem lancim za junačke grudi.

Prizor treći.

Orest, Ifigenija, Pilad.

Orest.

O šta ste već i vi sašli amo dolje?
Zdravo sestro moja! još Elektre nema,
a bog koji dobri nek pošalje brzo
na lakijem str'jelam i nju amo dolje.
Samo tebe, jadni prijatelju, žalim!
Ajde, ajde, s nama pred pr'jestol Plutona,
da kô novi gosti pozdravimo gazdu.

Ifigenija.

O blizanci, koji po širokom nebu
svjetlost divnu ljudim sipljete po danu
i noći, a mrtvim ne smijete sv'jetlit,
ah spasite mene i brata mi moga!
Ti, Dijano, ljubiš svoga milog brata
vrhu svega, šta ti nebo, zemlja daje,
te čeznući, svoje djevičansko lice
obraćaš za vječnim njegovijem sjajem.
Ah, ne daj, da bjesni bezumlja u mraku
moj jedini bratac, kog prekasno nadjoh!
Ako ti se volja, što me sakri ovdje,
sad izpuni jednom, te kroz njega meni,
a njemu kroza me pružit pomoć kaniš,
a ti skini s njega uzle one kletve,
dok ne mine spasa dragoc'jeno vr'jeme.

Pilad.

Poznaješ li ti nas, i tu svetu šumu,
i tu svjetlost, koja ne svijetli mrtvim?
Osjećaš li ruku svog druga i sestre,
koje te još čvrsto i još živo drže?
Daj primi nas jako, n'jesmo tašte sjene.
Pazi na r'ječ moju, čuj ju, pak se prèni.
Svaki je trenutak od velike c'jene,
jer nam povrat visi o tananoj niti,
a tu kô da prede milostiva Parka.

Orest (k Ifigeniji).

Daj prvi krat sada da s radostnim srcem
okusim miline čiste u tvom krilu!
O bogovi, koji idete rastvarat
plamenitom silom oblačine teške,
te kišicu, radi koje se od davna
dižu molbe smjerne, ozbiljni i blagi
s lomljivom gromova i s hukom oluja
pljuštećijem pljuskom stresate po sv'jetu,
ali u blagoslov obraćate brzo
to čekanje grozno zapanjena sv'jeta,
a divljenje plaho u žamore hvale
i u pogled punan radosti i sreće,
kad u kapljam svježa oživljela lišća
tisućvrstnim sjajem grane novo sunce,
a milo-šarena duga lakom rukom
sivi pramen zadnjeg raščene oblaška,
oh dajte, da sestre u naručju svoje
i na prsim milog prijatelja svoga
ono, šta mi daste, sa potpunim harom
užijem lijepo i uzdržim za se!
Već mi srce kaže, da se skida kletva,
čujem, gdje i srde odoše u Tartar,

i za sobom teška od željeza vrata
prilupiše silno, dalekim gromorjem.
Ugodnim mirisom i zemljica hlapi,
i zove me, da joj po poljanam tražim
radosti života i velikih djelâ.

Pilad.

Nemojte zakasnit odmjereno vr'jeme.
Neka vjetar istom kad nam jadra nadme,
odnese u Olimp našu radost punu,
Ajd', tu treba svjeta i odluke brze.

ČIN ČETVRTI.

Prizor prvi.

Ifigenija.

Kada nebesnici
zemlje rodjeniku
mnoge zamršaje
nam'jene ; i spreme
grozovit mu pr'jelaz
iz boljezni u veselje,
iz veselja u boljezan :
tada mu odgaje
prijatelja zbiljna
na obližju grada,
il daleku žalu,
da mu je u tr'jebi
i pomoć pri ruci.

O bogovi silni, naspornite vazda
svoj blagoslov blagi vi Piladu našem
i svem, šta on bude poduzeo igda.
On je desna ruka mladića u boju,

starca sv'jetlo oko u sabranu v'jeću,
jer je u njeg duša tiha, koja hrani
uv'jek mira sveto nepresahlo blago;
i mene otrže od brata mi moga;
za kog od divote prionu mi oko,
koje od miline otrgnula n'jesam,
niti takvoj sreći vjerovati mogla,
pa ni njega pustit iz krioca svoga,
ne sluteći, jadna, da nas u blizini
bijaše pogibelj opkolila grdna.

I podjoše sada, da namjeru svrše,
tamo k moru, gdje no sa družinom ladja,
u zatonu skrita, očekuje znake.

Za usne mi riječ priljubiše mudru,
i daše mi nauk, šta da kralju kažem,
ako mi poruči oštrom zapov'jedi,
da prikažem žrtvu; al već nije druge —
valja pustit, da me kao d'jete vode.

Ja naučna n'jesam niti se prečinjat,
a niti od koga, bilo šta, ishinjat.

Ah jao! o laži, ne bilo ti traga!
jer ti nama nikad ne olakšaš grudi,
kao svako drugo istinito slovce.

Ona ne će v'jekom utješiti koga,
neg onoga tišti, tko ju kuje tajno;
pa kô poletjela str'jela mimo cilja,
koju božja volja suzbije u letu,
natrag se uzvrati, i pogodi str'jelca.

U grudim mi briga za brigom se niha.
Ne će l' srde na tlu nesvetome žala
pograbit mi brata jošte ljućim gnjevom?
Ne će li ih otkrit? Kao da vojnici
udaraju amo Tu smo eto, gledaj
poslanika amo, gdje nagli od kralja.
Srdašce mi bije, duša mi se muti,

gdje čovjeku tomu sad ugledah lice,
koga moram susret sa himbom na ustim.

Prizor drugi.

Arkad.

Daj pospješi žrtvu, sveštenice, jednom,
kralj već čeka na nju, a i narod spreman.

Ifigenija.

Ja bih s voljom tvoju ispunila želju,
kao i tvojem se pokorila migu,
da se medju mene i med izvršenje
ne postavi njeka nenadana smetnja.

Arkad.

Ta kaži, šta volju vladarevu smeta?

Ifigenija.

Slučaj, komu n'jesmo ni mi gospodari.

Arkad.

Dakle kaži, šta je, da mu odmah javim,
jer odluči, oba da umr'jet imadu.

Ifigenija.

Al još toga višnji odlučili n'jesu.
Na starijem tešča od dvojice krivnja
za krv prolivenu u rodbini svojoj,
pa se za njim srde natisnule ljute.
Dà, bolest ga zgrabi u nutrini hrama,
pa prisućem svojim obeskrvnu ovo
čisto mjesto. Za to hitim sada k moru
s djevicama svojim, da svježijem valom
poškropimo tamo božičinu sliku,

i otajni obred da ovršim ondje.
Ali smjerni obhod da nitko ne smete!

Arkad.

Ja ću odmah kralju tu zapr'jeku novu
prijaviti, a ti započeti ne moj
božje službe dotle, dok on ne dopusti.

Ifigenija.

To stoji u vlasti sveštenice same.

Arkad.

Takov r'jedak slučaj mora i kralj znati.

Ifigenija.

Niti njegov savjet, a nit zapov'jest mu
u toj stvari ništa prom'jeniti ne će.

Arkad.

Više put se moćnik na izliku pita.

Ifigenija.

Ne sili me na to, šta moram uskratit.

Arkad.

Ne uskraćuj, šta je koristno i dobro.

Ifigenija.

Popustit ću, ako ne budeš okl'jevo.

Arkad.

Ja ću odmah s v'ješću u taboru biti,
i s porukom skoro njegovom se vratit.
Kamo sreće, da bih i ja pon'jet mog'o
još poruku drugu, kojom bi se samom
sve r'ješilo odmah, šta nas danas muti.

Zašto n'jesi htjela poslušati savjet,
koji ti je dalo ovo srce vjerno?

Ifigenija.

Što sam smjela, to sam učinila voljna.

Arkad.

Da prom'jeniš misô, još je i sad vr'jeme.

Ifigenija.

Ali kada nije to u našoj vlasti?

Arkad.

Ti držiš, da nije, jer te stoji truda.

Ifigenija.

A ti misliš, da jest, jer te želja vara.

Arkad.

Zar ćeš tako mirno sve na kocku staviti?

Ifigenija.

Ja sam to u božje postavila ruke,
po čovječju višnji spasavaju ljude;
sve do toga stoji, kako prstom kažu.

Arkad.

Ja ti velju, stoji sve u tvojoj ruci.
Već kraljevo samo razdraženo čustvo
smrt pripravlja gorku onim inostrancim.
Već odviknu davno i srce u vojske
od krvave službe i žrtava teških.
Dà već mnogi, koga neprijatan udes
zanese na tudja i daleka žala,
i sam je u duši iskusio svojoj,
kako da se čini onom siromahu,

koji se po tudjem prebija svijetu
kad sretne na putu prijazno čeljade,
kao da je božje susretnuo lice.

Oh nemoj uskratit, šta j' u tvojoj vlasti,
a šta začē, to ćeš lako i dovršit,
jerbo blagost, koja u ljudskome liku
silazi s nebesa, ne će nikad lakše
i hitrije svoje osnovati carstvo,
neg gdje mrki, divlji, još mladi i novi
narod pun život, hrabrosti i snage,
al ostavljen sebi i plašljivoj slutnji,
nosi breme teško ljudskoga života.

Ifigenija.

Nemoj mi potresat dušom, koje ne ćeš
nikada na svoju prikloniti ruku.

Arkad.

Dok je jošte vr'jeme, ne požali truda,
a nit dobre često ponovljene r'ječi.

Ifigenija.

Sebe mučiš, meni boljezan zadaješ,
oboje ti zaman, pak me dakle pusti.

Arkad.

Ali ja u pomoć boljezni prizivljem,
vjerne su nam druge, dobar savjet daju.

Ifigenija.

Silno one moju obuzimlju dušu,
al zazora za to utrnuti ne će.

Arkad.

Zar zazirat može plemenita duša
i od blagodati, što joj plemko nudja?

Ifigenija.

Dà, ako taj plemko, mjesto moga hara,
nedostojno mene postignuti kani.

Arkad.

Tko ne voli koga, tome nikad ne će
ponestati zgodnih za obranu r'ječî.
Šta tu vidjeh, to ću prijaviti kralju.
Oh daj, te po duši još jednom prosudi,
koli on se s tobom od dolaska tvoga
plemenito pon'je do današnjeg dana.

Prizor treći.

Ifigenija sama.

Ja osjećam, da mi govor toga muža
obrnû na jednom, u nepravo vr'jeme,
u grudima srce. Sva od straha trnem.
Jer kô plima naglim širećim se strujam
preplavljuje hridi, koje oko mora
iz pržine vire, tako mi obl'jeva
od radosti struja razblažene grudi.
Ovinu se tlapnja oko moje glave,
i tlapljah, da vidim, gdje se opet svija
nježno oko mene oblačić bijeli,
i gdje me od zemlje u visinu diže,
i onakim opet uljuljava sankom,
kakovim mi onda obavinu čelo
milostiva naša božica Dijana,
kad me primi svojom pomoćnicom rukom.
Srce mi za bratom zan'jelo se silno,
a njegovog druga samo savjet slušam,
samo da njih spasem, nagnu napr'jed duša;
i kao što mornar radan pleći krene

grebenima ljutim kog otoka pustog,
tako je i za mnom već Tavrida bila.
Ali ti na jednom glas tog vjernog muža
sjeti me i spomen u pamet mi zovnu,
da i u tom kraju ja ostavljam ljudi.
Tu pr'jevaru sada ja dvostruko mrzim.
Ah smiri se, dušo moja! zar si sada
počela okl'jevat i nestalna sumnjat?
Već ti nije druge, ostavit je tebi
ovu zemlju tvrdu samotišta tvoga.
Ukrcanu, opet obuzet će tebe
ljuljevni talasi, te sjetna i bolna
razabrati ne ćeš ni sebe ni sv'jeta.

Prizor četvrti.

Ifigenija i Pilad.

Pilad.

Gdje je ona, da joj sada hitrim glasom
v'jest o našem spasu radostnu donesem?

Ifigenija.

Ta evo me ovdje, gdje u brizi teškoj
sada čekam željna na utjehu stalnu,
kao što mi tvoja obećaše usta.

Pilad.

Tvoj ozdravi bratac; po krasu i p'jesku
onog kraja žala, što posvećen nije,
prodjosmo ti zboreć veselo u društvu,
ne opaziv. da je gaj ostao mimo,
a lijepi plamen mladosti sve ljepše
s'jevaše mu oko rudokose glave,
a u punom oku, kô žerava živa,

smionost i nada, te slobodno svoje
razigrao srce u veselju sv'jetlom,
i u želji žarkoj, što će skoro spasti
mene a i tebe, spasiteljku svoju.

Ifigenija.

Blagoslovljen budi, i neka ti nigda
s tih usana, koje toli l'jepo slove,
ne zujne glas boli, ne zujne glas tuge!

Pilad.

Još više donášam; sreća običaje
kao vladar doći, u kićenu društvu!
a sad smo već našli i drugove svoje;
ladju bjehu skrili u hridovit zaton,
pak sjedjahu ondje, čekajući tužni.
Kad ti spaze brata, svi na noge skoče
i udare mahom u radostne klike,
a po tome stanu moliti nas l'jepo,
da gledamo, da se što skorije podje.
Tu za veslo svaka prianjaše ruka,
dapače i vjetar, pireći od kopna,
pogodno nam bješe razavio krila.
Za to ajmo žurno, u hram me uvedi,
i dopusti, da sad u svetište stupim,
i da s poštom konac tu zagrlim želja.
Dosta j' mene sama, da božice sliku
na ovome vičnom ramenu odnesem.
Oh kako ti čeznem za bremenom željnim!

*(Ide prema hramu nakon zadnjih riječi, ne opasiv, da Ifigenija
ne ide za njim, napokon se obasre).*

Stojiš i okl'jevaš? ta kaži . . . ti mučiš . . .
smućena se činiš, zar nezgoda nova
protivi se našoj sreći? Daj govori.

Jesi li ti kralju prijaviti dala,
što med sobom bjesmo zamislili mudro?

Ifigenija.

Jesam, dragi braće, al ti ćeš se karat;
već tvoj dolaz bješe za me pr'jekor mukli.
Kraljev v'jestnik dodje, pa kao ti meni,
tako i ja njemu postavih u usta.

A on vas u čudu, odrješito poče
zaht'jevati, da će tu svečanost r'jetku,
prije neg se počne, prijaviti kralju,
da od njega čuje, što o tome sudi,
a sada ga čekam, da se natrag vrati.

Pilad.

Jao sad nam nova oblice pogibelj
oko trudne glave! Al' zašto se n'jesi
zaodjela mudro u sveštensko pravo?

Ifigenija.

Kao od'jev nije rabilo mi nikad.

Pilad.

Al ćeš, čista dušo, nas i sebe samu
upropastit; zašto n'jesam prije na taj
pomislio slučaj, pak ti nauk dao,
da se mo's i takvom zahtjevu uvinit?

Ifigenija.

Karaj samo mene, ja osjećam sama,
da je moja krivnja, al kako na drugi
da susretnem način muža, koji traži
od mene baš ono ozbiljno i mudro,
što je moja duša morala dopustit,
za ono šta traži, da ga zbilja ide?

Pilad.

Sve crnji oblaci oko nas se dižu.
Al' i tako nemoj da klonemo duhom,
il da sami sebe nehajno i naglo
izdademo, nego ti počekaj mirno
ovdje, dok se v'jestnik povrati od kralja;
bila v'jest ma koja, ustrašit se ne daj,
jerbo to je pravo sveštenice same,
a nipošto kralja, da odredi, kako
svetkovati valja okajanje slično.
A ako li bude od tebe zaht'jev'o,
da mu kažeš stranca, kojega je ludost
obuzela teška, a ti mu uskrati
pod izlikom, da nas tu obadva hraniš
u svetome hramu pod zatvorom čvrstim.
Tim ćeš nam olakšat, da to sveto blago
ukrademo krutom i nevr'jednom puku,
i odmah u l'jepu zamaknemo Grčku.
Najljepša znamenja šalje nam Apolo;
prije nego krotki ispunismo nalog,
on ispuni, eto, svoje obećanje.
Oreste je spasen i izvidan; sada
sa spasenim njime vodite nas laka
pogodna vjetarca preko sinjeg mora:
ka otoku kršnom, Apolovim dvorim,
a od tud k Miken, da plane životom,
i da iz pepela ugaslog ognjišta
ustanu veselo bogovi otaca,
i lijepi oganj rasv'jetli im dvore,
a tvoja ih onda ponajprije ruka,
tamjanom okadi iz kutija zlatnih.
Ti ćeš un'jet opet preko onog praga
blagoslov i život, i okajat kletvu,
te nakitit svježim od života cv'jećem
divno mile svoje u dvorima svojim.

Ifigenija.

Kao što se cv'jetak za sunašcem kreće,
tako mi se duša, kad te čujem, dragi,
razdragana zrakom od govora tvoga,
obraća i kreće za utjehom slatkom.
Oh koli je divan prisutnoga druga
pouzdaní govor, kog nebesku silu
samotnik ne pozna, i pogiblje glušan,
jerbo mu u grudim nakana i misô
zatvorene uv'jek, dozr'jevaju teško,
al ponešu divno u prisuću milka.

Pilad.

Sada s bogom, idem da umirim brzo
prijatelje, koji već čekaju teško.
A za tim sam odmah u grmnatoj hridi,
da sakriven vrebam na mahnuće tvoje
Ali šta promišljaš? tvoje vedro čelo
obli na jedan put tihi mračak tuge?

Ifigenija.

Prosti! kao laki oblaci pred suncem,
tako mi pred dušom provlače se lake
skrbi i bojazni.

Pilad.

Nemoj za to strepit,
himbenu ti strava s pogibelju sklapa
uski savez; vjerne med sobom su druge.

Ifigenija.

Plemenita j' briga, koja mi dozivlje,
da dobrog vladara, svoga drugog oca,
ne prevarim himbom, ne opl'jenim pl'jenom.

Pilad.

Bjež' onoga, koji tvoga brata mori!

Ifigenija.

Ali taj je meni učinio dobra.

Pilad.

Od nevolje šta je, to nije neharnost.

Ifigenija.

Jeste, al ju samo nevolja opravda.

Pilad.

Tebe će opravdat pred bogom i ljudim.

Ifigenija.

Al s tim moje srce zadovoljno nije.

Pilad.

Koji preveć traži, taj oholost skriva.

Ifigenija.

Ja ne ću izvidjat, nego samo ćutim.

Pilad.

Ako ćutiš pravo, moraš sebe c'jenit.

Ifigenija.

Samo čisto srce u sebi uživa.

Pilad.

Ti ostade takva i u hramu samom;
a život nas uči, da sudimo blago
o sebi i drugim, to 'š i ti naučit.
Čudesno je jako stvoreno to pleme,
tako prepletено na petlje i uzle,

da ne smije nitko reć' o samu sebi
nit o drugom, da je bez pjege i mane.
Nitko nije stavljen sucem samu sebi.
Čovjeku je prva i potonja dužnost,
da grede i pazi, kojom stazom grede,
jerbo r'jetko kada, šta uradi, c'jeni
kao što je pravo; a šta opet radi,
toga skoro nikad ne umije c'jenit

Ifigenija.

Skoro me na svoje nagovori mn'jenje.

Pilad.

Čemu nagovarat, gdje izbora nema?
Jedna j' samo staza, koja može spasti
prijatelja, tebe i tvojega brata,
pa treba li pitat, da podjemo njome?

Ifigenija.

Ah, daj, da okl'jevam, ta ni sâm ti ne bi
takvu krivnju nikad oprostio mužu,
koga držiš dobrim obvezana činim.

Pilad.

Propadnemo l, tad te čeka teški pr'jekor
i ustopnik njegov, očajanje crno.
Vidim, da gubitku navikla se n'jesi,
po čem, da se ugneš toj nesreći veljoj,
ne'š ni cigle krive da žrtvuješ r'ječi.

Ifigenija.

Oh, da mi je muško u njedrima srce,
koje no bi, smjelu kad prigrlili miso,
od svakog se drugog zatvorilo glasa!

Pilad.

Uzalud se kratiš, kad gvozdена рука
nevolje zaht'jeva, a mig njezin zbiljni
najviši je zakon, kojem se pokorit
i bogovim valja. — Mukla gospoduje
vječnoga usuda nesavjetna sestra.
Nosi ono breme, što ti ona prti,
radi, šta ti kaže, a ostalo znadeš.
Skoro ću se vratit, da lijepi pečat
našeg spasa primim iz ruke ti svete.

Prizor peti.

Ifigenija sama.

Moram za njim poći, jer vidim u skrajnoj
pogibelji svoje. Al jaoh! moj udes
sve više i više zadaje mi straha.
Il zar ne ću spasti niti skromne nade,
koju jadna gojah u samoti l'jepo,
ili zar će vladat uvijek ta kletva?
Zar to pleme ne će dignuti se nikad
blagoslovom novim? Ta sve ide koncu.
Najsajnija sreća, najljepša čiloća
života, napokon sve to onemaže,
pak zašto da ne će onemoć' i kletva?
Man se dakle uzdah zatvorena ovdje
i od sudbe kuće rastavljena svoje,
da ću čistom rukom i čistijem srcem
okajati teško oskvrnjene dvore.
Netom što u krilu ozdravi mi bratac
naglo čudom divnim od nemoći ljute,
netom što brod pridje željeni od davna,
da me sad preveze k zavičajnoj luci, —
a evo mi teškom ponaprti rukom

ta nevolja gluha, tu dvostruku krivnju,
da sad sliku svetu božice i častnu,
koja je baš mojoj povjerena skrbi,
iz hrama ukradem i onoga muža
da prevarim ružno, komu imam sama
svoj život zahvalit i sudbinu svoju.
Oh da ne bi najzad u njedrima mojim
proklijala srčba i duboka mržnja
starijih bogova Titana, i nježne
pograbila grudi jastrebovim pančam
proti vama, gore, Olimpljani silni!
Ah spasite mene, bogovi, i time
spasite u duši mojoj sliku svoju.
U mom uhu stara odjekuje pjesma —
a ja već od davno zaboravih na nju,
i nije mi za to baš ni žao bilo —
pjesma Parkâ, koju zapjevaše strašno,
kad Tantaló pade sa zlatnoga stolca,
a njim bješe mило prijatelja starog.
Iz srditih grudi niče pjesma strašna,
meni ju je pjela i braćici mojoj
u djetinstvu dojka, a ja ju zapamtih:

Boj se ljudsko pleme,
boj se nebesnikâ ;
oni drže vladu
u vječitoj ruci,
i po volji samoj
gospoduju sv'jetom.

Al koga će oni
uzvisiti, taj se
neka boji dva put.
Po oblacim redom
i strmijem gredam

ovili se stolci
o stolove zlatne.

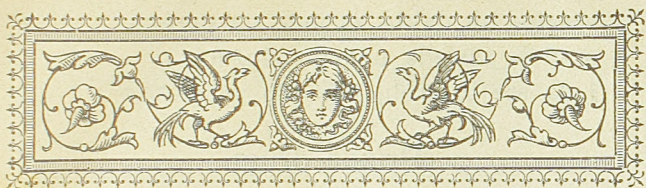
Digne li se kavga,
a gosti se svale
u prozjeve crne,
i čekaju mani,
spućeni u mraku,
na pravedna suca.

Al se bozim svidja
u vječitim dvorim
za stolima zlatnim.
Sa jednoga br'jega
na drugi se spuste;
iz bezdanih zjala
para ih zalíce
slomljenih Titana,
kao miris žrtve
i lagan oblačak.

I bogovi krenu
od rodova c'jelih
svoje oči blage,
te da vide ne će
u unuku živo
i nekad im drago
praočevo lice.

Tako pješe Parke,
a prognanik trudni
sluša pjesmu strašnu
u pećinam mračnim,
i sjeća se, drevnik,
djece i unukâ,
i potresa glavom.

Č I N P E T I.

Prizor prvi.

Toant i Arkad.

Arkad.

Smućen moram priznat, da još ne znam ni sam,
kamo mi je svoju naperiti sumnju.
Jesu l' robljenici, koji snuju tajno,
kako da uteku, il im drži ruku
sveštenica sama; glas sve više raste,
da brod, s kojim dodje ta dvojica amo,
čeka sada nekome u zatonu skriven.
Mahnitost tog momka, okajanje tajno,
bogomili izlik okl'jevanja toga,
sve to draži sumnju, i oprezu budi.

Toant.

Neka odmah dodje sveštenica amo,
za tim strogo, hitro pregledajte žala
od kuka pak tamo božici do gaja.
Al' poštuju strogo nutrinu mu svetu;

stavite im dakle zasjede uz pute,
a vi iz zasjeda udarite složno,
i da ste ih sreli, kao što vi znate.

Prizor drugi.

Toant sam.

Strašno su mi srčbom uskipjele grudi,
najpre proti njojzi, koju držah svetom,
za tim proti sebi, što odgojih u njoj,
preveć blag i dobar, izdajicu crnu.
Priuči se čovjek robovanju brzo
i posluhu lako, ako mu se uzme
podpuno sloboda. Oh da j' ona pala
u surove ruke mojijeh djedova,
te ju svojim svetim poštedili gnjevom,
presretna bi bila, što je već i sama
iznijela glavu; bila bi se ona
priljubila harno ka udesu svome,
i prolila krvcu tuđju pred oltarom,
te nazvala dužnost, što nužda bijaše.
Sada joj dobrotu podražuje moja
smionu i novu požudu u grudim.
Uzalud ju željah, da mi bude ljubom:
ona sama sebi već svoj udes smišlja.
Zavlada mi srcem mило laskajući,
pa jer ju odbijam, a ona ti himbom
i pr'jevarom traži sebi nove pute,
i dobrotu moju dosadanju drži
kao od starine stečenu svojinu.

Prizor treći.

Ifigenija i Toant.

Ifigenija.

Dao si me zvati, šta te vodi amo?

Toant.

Ti odgadjaš žrtvu, dakle kaži razlog?

Ifigenija.

Ja sam sve Arkadu razložila jasno.

Toant.

Ja to želim čuti i od tebe same.

Ifigenija.

Božica ti vrjeme, da promišljaš, daje.

Toant.

Čini se, da j' tebi do vremena stalo.

Ifigenija.

Ako ti je srce u odluci strašnoj
okrutilo, n'jesi ni mario doći.
Vladar, koji djelo nečovječno smjera,
nadje dosta sluga, koji će za plaću
i milost pod'jelit, drage volje, s njime
prokletinju svaku opačine crne.
Al se on oskvrnut prisutnošću ne će;
on smrt samo smišlja u oblaku teškom,
a stravičnu propast siplju vrhu glave
jadnom sudjeniku glasnici mu sami,
dok se on po svojim visinama mirno,
nedostizan bože, na vihorju vije.

Toant.

Sveta usna divljom prožubori pjesmom.

Ifigenija.

Ne govorim kao sveštenica ovdje,
nego samo kao Atridova kćerka
Ti si štov'o mene nepoznate r'ječi,

a kneginji sada zapov'jedaš gordo?
Ne! Ta ja sam vikla od mladosti slušat
roditelje najpre, pak božicu ovdje,
i ponesoh vjeru, da je moja duša
baš najljepše svoja u posluhu bila.
Ali se pokorit zapov'jedi oštroj
ma kojega muža, tomu, vjeruj, n'jesam
privikla se do sad, ni ovdje ni ondje.

Toant.

Ne ja, nego drevni nalaže ti zakon.

Ifigenija.

Mi za takav zakon prianjamo željno,
koji našoj strasti za oružje služi,
ele meni drugi i drevniji kaže,
da uskratim posluh, a to j' onaj zakon,
koji svakog stranca za svetinju drži.

Toant.

Kao da te sužnje na srce privijaš,
kada od ganuća i učešća jakog
zaboravljaš onu opomenu mudru:
da pametno nije mogućnika dražit.

Ifigenija.

Il ja rekla, ili mučala, ti znadeš,
šta u srcu hranim i hranit ću v'jekom.
Il zar bolni spomen udesa nam ravnog
da na milost ljudske ne otvori grudi?
A kamo ne moje? U njim vidim sebe.
I ja strepljah sama tako pred oltarom,
a klečeću žrtvu smrt prerana bješe
već svečano svojim obvinula rukam
Sjevnu britki bodež. da probode grudi,

pune bujna žića; srce u dubljini
zavitla od groze drhćući i straha,
ugasnu mi oči, spasena se prenem.
Zar, šta bozi nama milostivo daše,
da i nama nije odvratiti b'jednim?
A to sve ti i sam vrlo dobro znadeš
mene dobro poznaš, a ipak me siliš.

Toant.

Slušaj svoju dužnost, a nemoj vladara.

Ifigenija.

Pusti, nemoj sile uljepšavat, koja
slaboćom se b'jedne nasladjuje žene,
i ja, kao i muž, slobodna se rodih.
Da pred tobom stoji sad Atrejev unuk,
a ti da zaht'jevaš, što dostojno nije,
mač bi i on naš'o i desnicu ruku,
da osveti pravo, šta u srcu hrani.
Ja nemam neg r'ječi, al čestitu mužu
pristoji se, riječ da poštuje žene.

Toant.

Dä, štujem ju više od bratova mača.

Ifigenija.

Sreća na oružju simo tamo kreće,
ne prezire borac pametan suparca,
a nije ni slabog ostavila narav
bez pomoći proti oholu i krutu,
i dade mu, da ga lukavost veseli,
u hitrinam raznim da bude vještakom;
skoro se uvine, okl'jeva i svrne,
a pravo je, da te hitrine i varke
slabijemu proti mogućniku rabe.

Toant.

Opreza se smješta proti himbi mudro.

Ifigenija.

Al nje čistoj duši od potrebe nije.

Toant.

Tim osudu svoju neoprezno skroji.

Ifigenija.

Oh, da vidiš, kako duša mi se bori,
da zloradan udes, što ju zgrabit kani,
u navali prvoj od sebe odvrati.

Dakle ti na suprot bez obrane stojim?

A ti moju smjernu uskraćuješ molbu,
tu grančicu ljupku u rukama djeve,
mnogo jaču, neg je sablja i oružje.

Kud ću se obratit, srce da obranim?

Zar božicu vapid, da čini čudesa?

Zar već nemam moći u dubljini duše?

Toant.

Kao da je tebe zabrinula jako
sudbina došljaka. Ta kaži mi: tko su,
rad kojih se duh tvoj ganu tako silno?

Ifigenija.

Oni su čini se držim, da su Grci.

Toant.

Grci? dakle oni u tebi su l'jepu
obnovili sliku o povratku tvome?

Ifigenija (nakon kratka mućanja).

Zar je samo muža pravo, da počinja
nečuvana djela, zar on samo smije,

što je nemoguće, pregnut moćnom grudi?
Šta je veličajno? šta diže ganutu
povjednika dušu, koji uvjek jedno
te isto povjeda svojim slušaocim,
neg što srčan junak uhvati se djela,
za koje lje nitko ne bi rek'o živi,
hoće li mu sretno ispasti za rukom?
Je l' on samo slavan, koji se po noći
ušulja u tabor suprotivne vojske,
pak bijesan, kano iznevarce munja,
tresne sada one, koji sanom sniju,
a sada još budne, dokle ga napokon
osokoljen dio nepožene živo,
a on krene natrag na otetim konjim,
i s bogatim pl'jenom med svoje se vrati?
Ili možda onaj, koji za sigurne
ne mareći pute, pun smjelosti podje,
da pretraži gore i dubrave guste,
i od ljutih gusâ one kraje spase?
Il zar za nas više ne ostaje ništa?
Il je zbilja nježna prisiljena žena
odreći se svoga prirodjenog prava,
te proti divljacim podivljati sama,
pak kô Amazonka otet vama pravo
mača, i osvetit svoje poniženje?
U grudim mi smjelo poduzeće gruji;
al ako mi posô ne podje za rukom,
znadem, da me za to čeka velji pr'jekor,
a uz pr'jekor jošte i nevolja teška.
Al' ih vama bozi na koljena spuštam,
pa ako ste, kao što slovite, pravi,
a vi kaž'te, da ste, kroz pomoć mi danu,
i uzveličajte istinu kroza me.
Da, čuj kralju, tajna pr'jevara se kuje.
Ti za sužnje sada u zaludu pitaš,

oni su ti pošli, da drugove traže,
koji pri brijegu očekuju s ladjom;
stariji, kog bolest bje napala ovdje,
a pustila sada, taj je Orest, a moj
bratac. Drugi Pilad, pobratim mu vjerni
i od malih nogu najmiliji družo.
Apolo ih posla na obalu amo
s božjom zapov'jedi, da sliku Dijane
ukradu, i njemu da sestru donesu,
a on da će s onog, koga srde gone
rad majčine krvi, tada skinut kletvu.
Tako sam ti dala sad u tvoje ruke
i potonje dvoje Tantalove kuće,
pak nas, ako smiješ, ajde upropasti.

Toant.

Zar misliš, da barbar i surovi Skićan
čuje ljudske ćuti i istine glasa,
koga Grk Atreju ni sam čuo nije?

Ifigenija.

Svatko, pod kojim se rodio nebesim,
čuje taj glas, ako u grudim mu vrije
slobodno i bistro vrelašce života.
Šta umuknuv smišljaš u dubljini duše?
Ako j' propast, a ti smakni mene prvu,
jer sad istom ćutim, kad već nema spasa,
stravičnu pogibelj, u koju sam naglo
i hotice svoje porinula drage.
Jaoh, vidjet ću ih pred sobom u lancim,
pa kako ću moći pogledati brata,
kog umaram sama na rastanku zadnjem!
Ah već nikad ne ću zagledat se moći
u njegove one toli mile oči!

Toant.

Varalice dakle, izmišljajuć bajke,
samotnici dugoj, koja sama lako
prianja i voljno za njihove želje,
tim zamrsom pustim obvinuše glavu?

Ifigenija.

N'jesu, kralju, n'jesu, ma i mene bilo
prevariti lasno; al oni su vjerni
i iskreni, vjeruj. Nadješ li ih krive,
a ti ih pogubi, a mene rad moga
neumlja za kazan od sebe odbaci,
i progni na pusti i samotni greben.
Ako li je čovjek u istinu ovaj
moj ljubljani bratac, za kog dugo moljah,
a ti onda daj nas na slobodu pusti,
te budi sad bratu milostan i sestri,
kao što si do sad bio uv'jek sestri.
Moj pogibe otac krivnjom svoje ljube,
ona krivnjom sina. Sada zadnja nada
Atrejeve kuće na njemu počiva.
Dopusti, da mogu sad onamo poći
sa čistijem srcem i čistijem rukam,
te od gr'jeha naše okajati dvore.
Tako l' riječ držiš? Ti si vjeru dao,
da ćeš me odpustit, ako se pridesi
za povratak zгода, a zгода je ovdje.
Vladar ne će nikad s neprilike kome
obećati štogod zato, da se time
za njekeje vr'jeme molitelja r'ješi,
a niti će htjeti šta obreći komu
za onakav slučaj, komu se ne nada;
vladar samo onda ponimi visinu
dostojanstva svoga, kada mu je dano,
da usreći onog, koji milost čeka.

Toant.

Kô voda u borbi prot ognju se brani
i nastoji, cvrleć, da svojega vruga
svlada: tako i gnjev u grudima mojim
bori se jarovit prot govoru tvome.

Ifigenija

Oh pusti, da milost, kano svjetlost sveta
tiha plama žrtve, ovjenčana sine
divno slavopjevom, radošću i hvalom.

Toant.

Oh koliko puta milina tog glasa
ne ublaži moje razdražene grudi?

Ifigenija.

Ah podaj mi ruku u znak pomirenja!

Toant.

Ti zaht'jevaš mnogo za to kratko vr'jeme.

Ifigenija.

Al čemu promišljat, kad se dobro čini?

Toant.

I te kako, jer zlo za dobrijem sl'jedi.

Ifigenija.

I dobro će sumnja u zlo izopačit.
Ne promišljaj, nego radi, kako čutiš!

Prizor četvrti.

Orest oboružan. Prijašnji.

Orest (prema pozornici).

Udvojite sile, samo kratko vr'jeme
odolite jošte, nemojte uzmaknut

pred množinom ljudstva, uzdržite cestu
sve tamo do ladje za sestru i za me.

(K Ifigeniji, neopaziv kralja.)

Izdani smo, ajde, jer nam za b'jeg kratko
još ostaje vr'jeme; dakle ajde žurno!

(Opaziv kralja.)

Toant (prihvativ za mač).

U prisuću mome nesm'je nitko nosit
gola mača, a da ne stigne ga kazan.

Ifigenija.

Nemojte oskvrnut božičinih dvora
b'jesom i umorstvom; zapovjed'te odmah
družinici svojoj, da primirje primi,
posluh budi sestri i božice djevi.

Orest.

Kaži, tko je onaj, koji nam prijeti?

Ifigenija.

Poštuj u njem kralja, drugog oca moga.
Oprosti mi, brate, djetinje mi srce
našu sudbu stavi u njegove ruke;
namjeru sam vašu ja otkrila kralju,
i spasla sam svoju od pr'jevare dušu.

Orest.

Hoće li nam odlaz dopustiti miran?

Ifigenija.

Sjev tog mača tvoga odgovor mi krati.

Orest (zatakniv mač).

Dakle kaži, sestro, vidiš, da te slušam!

Prizor peti.

Prijašnji. Pilad. Za kratko Arkad. Oba s golijem mačevima.

Pilad.

Nemojte zakasnit, jedva zadnjom snagom
odoljava trudna družina, i kreće
uzmićuć, polako, suzbijana k moru.
Kakov zbor tu zbori svijetlih knezova?
Ah! tu je i častna vladareva glava!

Arkad.

Miran, kao što no dolikuje kralju,
na suproću stojiš protivnicim svojim.
Za smjelošću odmah i kazan se svrši,
družina im gine i uzmiče natrag,
a u svoje i brod već dobismo ruke;
jedna tvoja riječ, već ga plamen liže.

Toant.

Ajde odmah puku primirje prijavi,
i dok budu trajat dogovori ovdje,
da mi protivnika nitko ne ozledi.

(Arkad otidje.)

Orest.

Primam, a ti ajde, prijatelju vjerni,
preostalu skupi družinu, pak mirno
čekaj, dok se vidi, kakov će nam konac
začetome djelu bogovi priredit.

(Pilad odilazi.)

Prizor šesti.

Ifigenija, Toant i Orest.

Ifigenija.

Dajte prvo srce umirite moje,
neg dogovor počne, jer se bojim smutnje,

ako ti, o kralju, ne poslušáš nježni
glas pravice, a ti ako, mili brače,
ne obuzdaš naglost te mladosti svoje.

Toant.

Ja svoj gnjev susprežem, kao što je meni
starijemu dolik, a ti sad dokaži,[†]
da si zbilja brat joj, a sin Agamemnov?

Orest.

Evo ti dokaza u ovome maču,
kojijem je sjek'o hrabrene Trojance;
taj njegovim uzeh ubojicam kletim,
moleć nebesnike, da mi dadu srce,
mišicu i sreću velikoga kralja
i dopuste, ljepšom da dovršim smrću.
Izaberi jednog plemića iz vojske,
pak neka mi dodje najbolji na razboj.
Nigdje, gdje još ima junačkih sinova,
ovaka se molba ne uskraća strancu.

Toant.

Toga prava nije još običaj stari
dopustio strancu.

Orest.

Dakle neka počne
sad običaj novi od mene i tebe,
a cijeli narod, sl'jedeć svoga kralja
u zakon lijepo posveti mu djelo;
nemoj, da ja samo za svoju slobodu,
neg daj, da ja stranac za strance se borim:
podlegnem li, tad je sa mojijem sudom
svanuo i njihov; ako li mi sreća
posluži, da svladam, tad na ova žala
da ne stupi nitko, a da ne bi sreo

svud ljubeznih lica i pomoći brze,
i poš'o od ovud utješene grude.

Toant.

Kako vidim, momče, nedostojan n'jesi
svojih praotaca, kojima se dičiš;
mnogo je plemića i hrabrih junaka
uza me, al ne ću baš ni u toj dobi
jošte ni ja uzmać', i evo me spremna
da pokušam s tobom sreću na oružju.

Ifigenija.

Podnipošto nije, kralju, toga treba
dokazivat krvlju; skini s mača ruku
i pomisli na me i sudbinu moju.
Odlučna će borba ovjekovit muža,
a padne li u njoj, proslavi ga pjesma,
ali suze gorke, što bez kraja roni
ostavljena za njim udovica tužna,
ne broji potomstvo. Nit spominje pjesnik
onih tisuć noći prosuzlih i dana,
kada krotka duša svoga milog druga,
kojega je b'jedna izgubila, brzo,
u zaludu zove, da se opet vrati,
te samotna gine od želje i tuge.
I mene je briga obuzela bila,
da me koji lupež po pr'jevani ne bi
iz sigurnog moga utočišta ovdje
istrgao jadnu i u ropstvo dao.
Ja sam ih o svakoj ispitala pomno,
i tražila od njih, da mi znamen dadu,
a sad mi je srce u istini mirno.
Gledaj onaj madež na desnoj mu ruci,
koji kano trojka pomoli se zv'jezda,
odmah kad se rodi; a žrtac taj znamen

protumači: djelo da nasluća teško,
koje će počinīt ta desnica jednom.
A jošte me više ta uvjeri brazga
preko vedja; kano još dijete malo
pusti ga Elektra neoprezna, naglo,
po svom običaju, iz naručja pasti,
a dijete pade na tronogu. On je;
hoćeš, da spomenem još očevo lice
i radostni kucaj u srdašcu mome,
kao svjedok da je to istina prava?

Toant.

Al kad bi tvoj govor i mahnuo sumnjom,
i svladao moju u prsima srčbu,
za to bi med nama imalo odlučit
svakako oružje; tu ne ima mira.
Ta i sama veliš, da dodjoše amo
za to, da mi sliku božice ukradu.
Zar misliš, da mogu to gledati mirno?
Grk prianja često pohlepnijem okom
za daleko blago barbarskoga sv'jeta,
zlatno runo, konje i djevojke l'jepe;
akoprem im sila i himbenost nije
pomogla vav'jeke, da se sretno vrate
sa otetim blagom u zavičaj natrag.

Orest.

Nek nas slika, kralju, božice ne muti!
Sad poznamo bludnju, kojom nam Apollo,
kad nam dade nalog, da idemo amo
obavinu, kano svilenicom, glavu.
Ja u njega bijah zamolio savjet,
i da me od družbe oslobodi srdâ.
„Dovedeš li“, reče, „sa Tavridskih žala
sestru, koja tamo u svetištu živi,
ali koja s voljom ne boravi ondje,

ovamo u Grčku, skinut ću ti kletvu.“
Pod sestrom uzemo, da mnijaše svoju,
ali ne bje tako, on mnijaše tebe. (*K sestri.*)
I tako se tvrdi razdr'ješiše uzli.
Ti si, sveta djevo, povraćena svojim,
a ja, netom si se dotaknula mene,
ozdravio opet; u naručju tvome
pograbi me nemoć svim svojijem pančam
zadnji krat, i strašno potrese mi mezgru
kroz cijelo t'jelo, za tim kao zmija
otpoleti ljuta u podzemlje mračno.
Sad široku svjetlost opet b'jela dana
po tebi uživam. Sada mi se kaže
božičina pomoć lijepa i divna.
Tebe naše puste zaštitnicu kuće
ponije Dijana, kano sliku svetu,
s kojom božja tajna neustavnu sudbu
spoji koga grada, pak te u samoći
tu dočuva svetoj, da blagosov budeš
tu svojemu rodu i svojemu bratu.
Pa kad se činjaše, da ne ima spasa
na širokom sv'jetu, a ti nam se vrati.

(*K Toanđu.*)

Daj, da ti se gane na pomirbu duša!
Ah, nemoj joj kratit, da obavi željni
blagosov u svome očinskome domu,
i otvori meni okajane dvore,
i na čelo staru posadi mi krunu.
Ona j' tebi, kralju, blagosov don'jela,
pak i ti sad njojzi blagosov povrati,
a meni dopusti, da mogu uživat
pravo, vrhu koga za me ljepšeg nema.
Sila, himba, slava najslavnijih ljudi
pred istinom ove uzvišene djeve

potamnjet će i bit naplaćena čista
i djetinja vjera, koju vjerovala
neprestano u te plemenitog muža

Ifigenija.

Spomeni se, šta si obećao, kralju,
pa daj, da te gane ovaj govor, koji
prozboriše vjerna i iskrena usta;
pogledaj nas, kralju, ne ćeš imat često
prilike za tako plemenite čine;
ta odreći ne mo'š, pa dozvoli brzo.

Toant.

A ti dakle ajde!

Ifigenija.

U zlovolji s tobom,
bez tvog blagosova, ne ću, gospodaru!
Nemoj, da nas progneš; prijateljstvo pravo
nek med nama vlada, pak ne ćemo biti
rastavljeni uv'jek; kako mi je bio
otac drag i mio, tako si mi i ti,
a ta ćut će u mom ostariti srcu.
Zujne li mi opet u mojemu uhu
iz potonjih usta od tvojega puka
glas jezika, koji bijah vikla čuti
medju vama ovdje, ili spazim ovu
vašu nošnju opet na pukom bogalju,
primit ću ga, kao da me bog pohadja,
i ja ću mu odar prostrijeti sama,
i njega uz oganj na stolac posadit,
i samo ga za te i tvoj udes pitat.
Oh dali ti višnji za lijepo djelo,
i za blagost tvoju, zasluženu plaću!
S bogom! Ah obrati, k nama svoje lice,

i reci nam milu na rastanku r'ječcu,
tada tihi vjetar jadra će nadunut,
a suza od milja iz očiju kanut
rastanikâ. S bogom, a u zalog našeg
starog prijateljstva daj mi ruku!

Toant.

S bogom!

